

SPECIJALIZOVANI Dosije o medijima

NUNS
NEZAVISNO UDRUŽENJE
NOVINARA SRBIJE

Br. 40

mart 2017.

**JAČANJE KAPACITETA
LOKALNIH NOVINARA
I MEDIJA**

INFOCUS

Kragujevačke nedeljne novine

O važnim
odlukama vesti
„na kašičicu“

Radio San / Užice

Svoji
na svom...
ili našem?

RTV VK / Kikinda

Četiri firme,
isti radovi,
pet miliona i
gašenje!

Grad / Kruševac

„Crno“ i
radnicima
i državi

Za media / Zaječar

Milioni za
TV-ekološku
edukaciju

Nova Naša reč / Leskovac

Teško dokazivo
zlostavljanje
na radu

Gazda / Kragujevac

Što je tvoje,
to je moje

INFOCUS

Ekolist / Bački Petrovac

Puno novca,
malo se
koristi vidi

Foruminfo / Prijepolje

Žene na klupi
za rezervne
igrače

Položaj zaposlenih kod stranih investitora u Nišu

Sami protiv države i poslodavaca

Radnici su obespravljeni i u mnogim domaćim privatnim firmama, ali je to naročito teško prihvatiti od inostranih investitora znajući da država daje subvencije za nova radna mesta, koje idu i do 9.000 evra, kao u slučaju Geoxa. No, u strahu od otkaza radnici se odvažavaju da tuže poslodavce tek kad ostanu bez posla

Ružica Stamenković je među onim radnicima koji su sa velikim entuzijazmom počeli da rade u južnokorejskoj fabrici Jura u Donjem Međurovu nadomak Niša: „Svi smo bili srećni, dobili smo posao, sa oduševljenjem smo to prihvatili. Mislila sam da sam rešila veliki problem, imala sam želju da radim i srećna sam išla na posao“, priča Ružica, samohrana majka kojoj je posao u Juri u 35. godini bio prvo zvanično zaposlenje. To je kratko trajalo, a Ružica je danas redak primer radnice koja je tužila svoju tadašnju firmu „radi zaštite od zlostavljanja na radu“. Većina zaposlenih je toliko uplašena od poslodavaca da to čini tek kada bude kasno – sa otkazom u džepu.

„Već u prvih mesec dana sam doživela stres zbog ponašanja jednog šefa i završila u njihovoj ambulanti; imam i papir, pečat, sve, možda sam radila samo dvadesetak dana, i nisam mogla više, lupa mi srce, mrak pred očima. Posle, kad sam došla kod njega i saopštila da su mi lekari rekli da idem kući, pa kod svog lekara, on mi kaže: 'Ne možeš sad da izađeš, dobićeš otkaz'. Stalno mi je pretio otkazom, i zbog toga što navodno sporo radim, i zbog grešaka koje mi je stalno nalazio, recimo da nisam montirala neki deo, a ja znam da to nisu bile moje greške. I ja šta ću, ostanem i ćutim, treba mi posao, šta da radim.“

mic
Medijski istraživački centar Niš

Piše: Marija Filipović

Maltretiranje se, kako kaže Ružica, nastavilo i sa drugim šefom I. J. (na koga su se već žalile i druge radnice):

„Ne mogu da kažem da je u početku bio toliko loš, ali je vremenom koleginicu A. M. i mene uzeo na zub; kad je ona tu, maltretira nju, kad se skloni ili joj neko pomogne, onda pređe na mene. Preti mi otkazom, kažnjava me da ostanem prekovremeno... On je zaštićen, bio je u Koreji, zna jezik i ima višu poziciju... Problem je u tome što nemaš kome da se požališ, ne smeš. Najpre treba lider kao neposredni rukovodilac da ti dozvoli da se obratiš me-

nadžeru, a ja sam išla sama i možda sam napravila grešku što sam se direktno njemu obratila i iznela ono što me je mučilo. Pitala sam ga da li može da me prebaci na drugu traku, što je odmah odbio, a onda sam pomenula predlog koji smo koleginica i ja dobile od lidera: da ga odvedemo u kafanu. Postavila sam pitanje da li to sme da se dešava. Menadžer je nastupio prepotentno, branio ga je i rekao da će videti on sa liderom, a onda 'da vas suočim

ili tužite slobodno'... Nikada nas nisu suočili, ja se nisam ni vratila sa bolovanja na posao, niko me nije kontaktirao, a u međuvremenu sam podnela tužbu protiv Jure.“

DEVET PRIJAVA: Inspekcija rada u Nišu je imala devet prijava radnika iz Jure u periodu 2014–2016, a interesantno je da se njihov broj iz godine u godinu smanjuje, jer su 2014. imali 4, 2015. – tri, a 2016. dve prijave. U Inspekciji tvrde da oni uvek rade nadzor po pritužbama radnika, ali da im se radnici vrlo retko obraćaju zvanično, rade i redovne inspeksijske nadzore, ali da se „neke nepravilnosti na taj način ne mogu uočiti“. U martu su, tako, radili redovne inspeksijske nadzore svih stranih kompanija: Jura, Šinvon, Leoni, Džonson iz oblasti radnih odnosa, kao i oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i pritom „nisu utvrdili nikakve nepravilnosti“.

U poslednjih pet godina Višem sudu u Nišu su podnete 92 tužbe radi zaštite od zlostavljanja na radu. Najviše ih je bilo u 2012. – 14, a u 2016. podneto je 10 tužbi, od kojih su samo dve podneli radnici zaposleni u stranim firmama. Jedan od postupaka je pokrenut po tužbi Ružice Stamenković.

Interesantno je da je Ružica stupila u kontakt sa Sindikatom „Sloga“ u Nišu i neposredno pre prestanka njenog

Pogon Jure
Foto: Arhiva MIC

Sami protiv države i poslodavaca

Nastavak sa 1. strane

radnog odnosa trebalo je da, ako uspe da učlani još nekoliko ljudi iz Jure, postane predsednica sindikata u ovoj fabrici. Međutim, čekalo se rešenje iz Ministarstva rada, a Ružici je u međuvremenu stigao otkaz, pa je samim tim prestala i mogućnost da bude u sindikatu. Tako je propao i pokušaj „ulaska“ drugog niškog sindikata u Juru, budući da je i Savez samostalnih sindikata Niša imao sličan pokušaj.

„Kod same inicijative formiranja sindikata, kad govorimo o Juri, pa i Benetonu, odmah smo lepo podneli zahtev za razgovor“, kaže Risto Ivetić, generalni sekretar ovog sindikata. „Ljudi su došli u našu zemlju, mi hoćemo kao domaćini da porazgovaramo, da im objasnimo šta je sindikat, kakvi su naši programi i da želimo da se formira sindikat jer je to ustavna kategorija. Međutim, naišli smo na zid, niko nas nije ni primio niti odgovorio na dopis, tako da je to glavni problem. Da smo se sreli s njima, da smo porazgovarali, objasnili bismo im da ne želimo ništa loše, i da nam nikad ne bi palo na pamet da teramo iz Srbije neke firme koje su tu došle da ulože svoje investicije.“

U Inspekciji rada u Nišu kažu da „ako zaposleni imaju problem sa organizovanjem sindikata (koji mora da bude reprezentativan), mogu da se obrate Inspekciji, jer je to pravo koje im niko ne može osporiti“, ali im se niko od sada zbog toga nije obraćao.

PARTIJA, NE SINDIKATI: Prema rečima Zorana Stojilkovića, profesora na Fakultetu političkih nauka u Beogradu i predsednika Ujedinjenih granskih sindikata Nezavisnost, Vučićeva teza da se „galamom o ugroženim pravima radnika rasteruju strani investitori“ je izraz neoliberalne pozicije po kojoj se profit cedi beskrajnim erodiranjem prava i položaja zaposlenih uz istovremene subvencije i garancije države takvim investitorima i kompanijama. Očito da je država u nekoj vrsti strukturnog afiniteta i ljubavi sa kapitalom i u funkciji njegove zaštite, čak i kada su ugroženi sopstveni građani i birači... Jasno da je to moguće samo u uslovima neravnoteže moći, siromaštva, nejednakosti i nezaposlenosti, u kojoj nema ni adekvatne reakcije sindikata, medija i javnosti. O partijama

Ružica Stamenković

leve orijentacije da i ne govorimo. O prilikama u Srbiji i šansama za uspešan otpor dovoljno ilustrativno govori i činjenica da je partijska knjižica osnov za uposlenje i da članova SNS ima više nego članova svih sindikata zajedno. Koga onda slede tako zaposleni – sindikate ili svoje stvarne poslodavce i mentore u liku partijskih moćnika? Ta stvar, naravno, ne počinje sa naprednjacima i njihovim staro-novim koalicionim partnerima.“

Stojilković ističe da je, s druge strane, „pitanje da li će država zaštititi svoje zaposlene ako njeni organi i inspekcije službe istovremeno reketiraju strane kompanije i dobijaju od njih uzla... Potrebno je dakle pratiti i puteve novca i koruptivnu relaciju između kupaca i političkih struktura. Na sve primedbe se odgovara mantrom o iznuđenim rešenjima i pozivom da se bude srećan što ima poslova i za plate od 200 evra. Dokle god bude tako u poluperiferijskim zemljama poput Srbije, posebno u njihovim nerazvijenim područjima, prihvataće se prekamni položaj i poslovi, uz gorki osećaj da nema alternative i adekvatne pravne i profesionalne zaštite. Zar novinari nisu najbolji primer da se pritom ne radi samo o nekvifikovanim i loše obrazovanim i da to može biti sudbina svakoga od nas? Šta još treba da nam se desi pa da počnemo da reagujemo?“

Dvadesetak dana pre objavljivanja ovog teksta, održano je ročište na sudenju po tužbi Ružice Stamenković protiv Jure. Nijedna od njenih svedokinja se nije pojavila: pominjanoj D. B. poziv nije uručen na pravu adresu, te će biti pozvana za sledeće ročište; S. G. nije opravdala svoje neodazivanje. Interesantno je da je pominjana radnica

Neke su ostavili na tom radnom mestu, neke prebacili, a neki su dobili otkaz i uvek postoji obrazloženje: nisi dovoljno brz, spor si ili ne radiš dobro. Pritom, to ne određuje direktor Italijan, to rade šefovi, tehnički direktori, a to su sve naši.“

Dobar primer – Gramer

Sa evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje Filijale Niš je samo Juri i Šinvonu upućeno blizu 10.000 kandidata za različite pozicije, a trenutno ih je zaposleno oko 3.000. U prijavama potreba za zapošljavanjem uglavnom je naveden rad na određeno vreme, na 12 meseci. Pritom, bilo je potreba za više vrsta radnih mesta: za rad u proizvodnji, na održavanju mašina, u kontroli kvaliteta i magacinu. Traženi su i menadžeri za rad na različitim pozicijama, za rad u računovodstvu, administraciji, logistici, planiranju proizvodnje itd. Na pitanje kakvo je interesovanje nezaposlenih za rad u Juri i u drugim stranim kompanijama, s obzirom na napise u medijima o teškim uslovima rada, kažu da je interesovanje veliko, a da „napise u medijima u principu niko ne komentariše“.

„U pomenutim stranim kompanijama je zaposleno ukupno oko 6.000 ljudi, što je u priličnoj meri uticalo na smanjivanje broja nezaposlenih u Nišu u periodu od 2011. do 2016.“, navode u Nacionalnoj službi za zapošljavanje u Nišu. „U julu 2011. na teritoriji Filijale Niš bilo je registrovano 52.836 nezaposlenih lica, dok je prema podacima iz jula ove godine na teritoriji Filijale Niš registrovano 45.453 nezaposlenih lica“. Sekretar Regionalne privredne komore u Nišu, Vladimir Dodić, kao pozitivan primer strane kompanije u ovom delu Srbije navodi jednu od članica Komore, nemačku firmu Gramer u Aleksincu, koja zapošljava oko 2.000 radnika, i u koju je, kako kaže, bez problema pozvan da obide pogone, što bi se teško desilo u Juri. Južnokorejska kompanija je, po njegovim rečima, u početku takođe bila članica Komore, ali je onda prestala da plaća članarinu i izašla iz nje.

TAKTIKA DISKRIMINACIJE: Prema rečima profesora Pravnog fakulteta Univerziteta Union i stručnjaka za radno pravo Marija Reljanovića, pravo za zaposlenih se krše kod mnogih poslodavaca, ne samo u Juri i u drugim inostranim firmama. Broj zaposlenih koji ne dobijaju zaradu redovno, ili je ne dobijaju uopšte, meri se desetinama hiljada. Broj zaposlenih „na crno“ kao i prema neodgovarajućim ugovorima o radnom angažovanju

vanju je još veći. Konačno, ni oni za posleni koji imaju ugovore o radu često ne mogu da ostvare sva prava iz radnog odnosa, čak ni zakonom garantovani minimum.

„Problem sa stranim poslodavcima jeste taktika Vlade Republike Srbije da privlači strane investicije obećavajući različite beneficije poslodavcu i neformalno nagoveštavajući da je radna snaga u Srbiji jeftina i slabo sindikalno organizovana. Ne samo što takva taktika privlači poslodavce koji dolaze isključivo vođeni idejom da maksimalizuju svoj profit po svaku cenu, već i dovodi do pojave da se takvi poslodavci osećaju kao da su iznad pravnog sistema. Takve pojave moraju biti imenovane i jasno obeležene kao sramotne i nedozvoljene, ali ne u kontekstu nacionalnosti poslodavca već isključivo u kontekstu nezakonitosti poslovanja. Ne može se reći da najveći broj stranih poslodavaca krši zakone Republike Srbije, kao što se nikako ne može tako nešto konstatovati ni za domaće poslodavce.“

Reljanović smatra da bi trebalo preispitati celu politiku privlačenja stranih investicija, budući da ne postoji realno objašnjenje zašto bi strani investitori bili kvalitetniji od domaćih i zašto se u tom smislu pravi

dašnja politika subvencija ne donosi rezultate i predstavlja rasipanje novca koji se neće vratiti – investitori najčešće smanjuju broj radnika po prestanku subvencija (primer FIAT-a) a mogu se i potpuno povući iz zemlje, čime se efekti njihovog poslovanja u potpunosti gube a država ostaje u dubokom minusu.

Postoji razlika u kršenju radnog prava, prema Reljanoviću, u zavisnosti od veličine kompanije: manji poslodavci češće drže zaposlene „na crno“ ili sa neodgovarajućim ugovorima i češće krše propise vezane za raspored radnog vremena, prekovremeni i smenski rad, noćni rad, dnevni, nedeljni i godišnji odmor i tome slično. U velikim kompanijama postoje unapred određeni mehanizmi koji takva kršenja čine gotovo nemogućim, ali su zato zaposleni češće izloženi zlostavljanju na radu i diskriminaciji. Ni ova podela se, međutim, ne može generalizovati.

A šta je sa nadzorom države? Činjenica da je Inspekciji rada Jura donirala dva automobila – na zahtev ministarstva, što su rukovodioci kompanije i potvrdili, otvorila je javnu debatu o nezavisnosti i nepristrasnosti organa koji bi trebalo da kontrolišu postupanje poslodavaca prema zaposlenima. „Tu dolazimo do situacije da takav nadzor često nije efikasan, nije dovoljan ili je sklon korupciji ili ignorisanju problema zaposlenih da bi poslodavac ostao aktivan“, kaže Reljanović.

Na pitanje ima li smisla da se radnici u slučaju mobinga obraćaju Inspekciji rada, on kaže: „Inspekcija rada jeste nadležna za slučajeve zlostavljanja na radu i redovno vrši kontrole po prijavama zaposlenih. Ono što je loše kada je reč o procesuiranju prijava zlostavljanja na radu jeste metodologija rada inspektora koja nije adekvatna takvim situacijama, kao i samooograničavanje inspektora rada da postupaju u određenim slučajevima, koje proističe iz nepravilnog tumačenja zakona.“

Kako kažu u Odeljenju za međunarodnu saradnju Saveza samostalnih sindikata Srbije, iskustva sindikata iz regiona su slična, jer je u pitanju sličan privredni i ukupni ambijent. Može se i sama razlika na otvaranju novih mesta, kroz finansiranje javnih radova, ali i kroz rehabilitaciju državnih poslodavaca – ovakve mere su često davale rezultate i ne moraju nužno značiti povratak državne svojine, već samo kratkoročnu ulogu države kao investitora. Sa

(Šira verzija u dva nastavka objavljena je na portalu *Medijskog istraživačkog centra* Niš mic.org.rs)

Gradski budžet kao (ne)obavezujući akt

O važnim odlukama vesti „na kašičicu“

Gradsko veće Kragujevca, kao glavni organ lokalne izvršne vlasti, samo je proklamovalo najviši stepen javnosti svoga rada, međutim, praksa je nešto sasvim drugo: sednice nisu otvorene za novinare, a u zvaničnim saopštenjima za javnost prezentuju se uglavnom „probrane“ informacije o donetim odlukama – koje se često odnose na trošenje budžetskog novca

Početkom jula 2016. godine Gradsko veće Kragujevca usvojilo je novi poslovnik o svome radu. U članu 39 ovog dokumenta doslovce piše:

„Rad Veća je javan. Predsednik Veća.

Javnost rada obezbeđuje se pozivanjem predstavnika sredstava javnog informisanja na sednice Veća, izdavanjem saopštenja za javnost sa održanih sednica, održavanjem konferencija za štampu ili na drugi način kojim se obezbeđuje da rad Veća bude dostupan javnosti.

Veće može dati službeno saopštenje za štampu i druga sredstva javnog

NEDELJNE NOVINERAGRAJUEVACKE

nare istim povodom, a skupštinski izveštaji tvrde da Radomir Nikolić za dve godine, koliko je gradonačelnik, a po funkciji je i predsednik Gradskog veća, nije zakazao ni jedan jedini susret „oči u oči“ sa predstavnicima medija.

ODLUKE BEZ OBJASNOŽENJA: Tako je ceo opus javnosti rada Gradskog veća sveo na saopštenja za javnost koja se proleđuju redakcijama, a mogu se pročitati i na zvaničnom sajtu grada. Nedavno je to učinjeno 4. novembra posle sednice Veća. Kako izgleda ta vr-

veća konkurencija – veća ušteda budžeta? Poslovnog udruženja ponuđača Srbije u postupcima javnih nabavki.“

Šta smo saznali iz ove, ne poluvešti, nego ni čestite ftralj vesti? Samo to ko me su dodeljene budžetske pare i koji su naslovi njihovih predloženih programa. A nismo saznali ni koliko novca je odobreno – niti pojedinačno, ni ukupno, za šta će on biti potrošen, u kom periodu, ko je još konkurisao, a nije „prošao“...

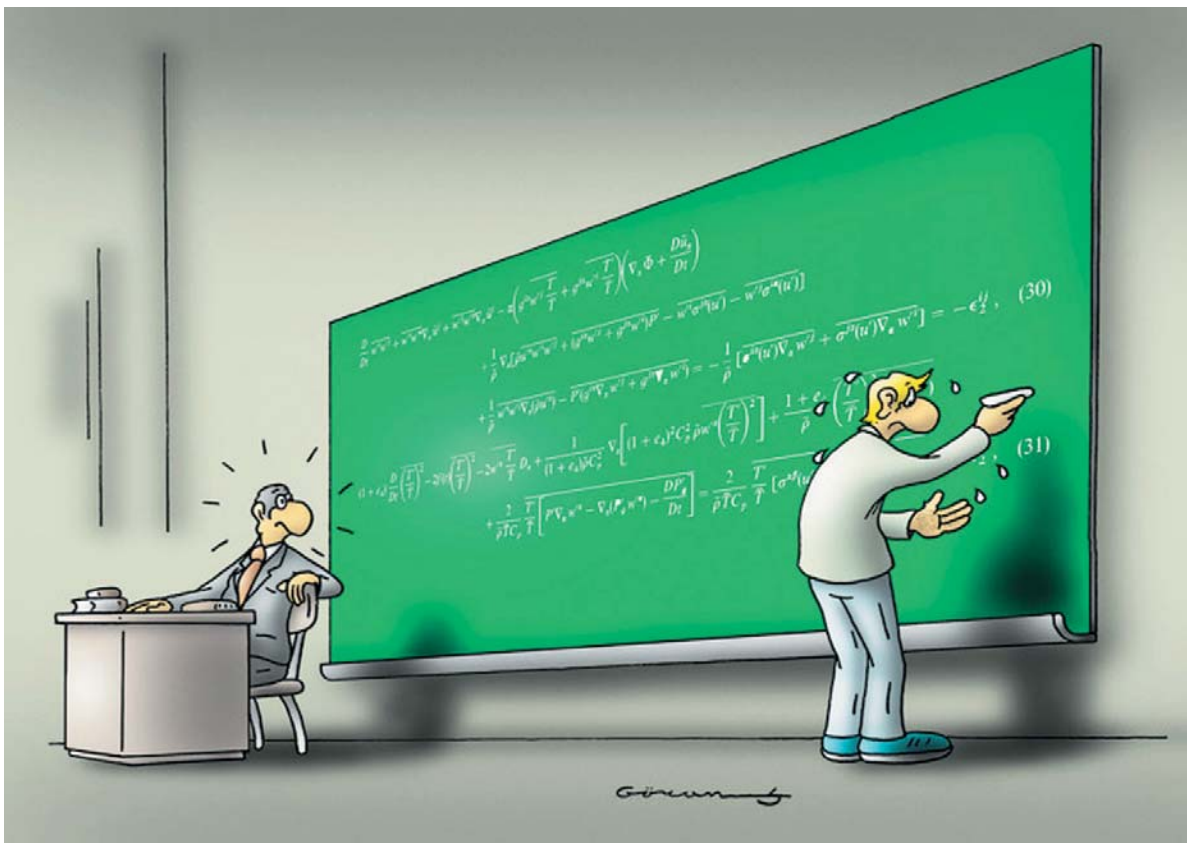
Još drastičniji primer netransparentnosti odlučivanja (i opet je reč o preraspodeli budžetskog novca) nalazimo na kraju istog saopštenja za javnost Gradskog veća:

„Usvojene su izmene i dopune Programa održavanja komunalne infrastrukture za 2016. godinu. Razlog za

skih rezervi odlukom gradonačelnika „povlači“ se 35 miliona dinara (skoro trista hiljada evra), što naravno nisu mala sredstva, a o njima autonomno odlučuje jedan čovek.

Način na koji je plasirana ova informacija u zvaničnom saopštenju ne otkriva zašto se i pre prvog snega izdava nova pozamašna suma novca, a istovremeno u Javnom komunalnom preduzeću „Čistoća“, koje je zaduženo za zimsko održavanje gradskih saobraćajnica, stiže vest da je sve spremno pred dolazeću zimu; da je obezbeđeno više od 600 tona soli, dve hiljade tona agregata i da na zalihama ima dovoljno nafte za mehanizaciju.

Tri dana kasnije, u Službenom listu grada Kragujevca od 7. novembra ob-

informisanja sa održanih sednica ili povodom pitanja vezanih za rad i odlučivanje Veća koja se odnose na konkretne slučajeve, odnosno situacije.

Tekst službenog saopštenja sastavlja nadležna služba za poslove informisanja u saradnji sa nadležnom gradskom upravom, a odobrava ga predsednik Veća.“

Eto, sve je lepo – jasno i precizno – napisano o ostvarivanju javnosti rada Gradskog veća. Međutim, definisane obaveze, koje je sama aktuelna lokalna vlast postavila pred sebe, u praksi su „mrtvo slovo na papiru“. Prvo, mediji ne dobijaju informacije o zakazanim sednicama, što znači da nema ni poziva za prisustvo na njima, ne pami se kada je održana konferencija za novi-

sta informisanja građana, odnosno kako se stvarno ostvaruje princip javnosti rada najvažnijeg organa izvršne vlasti u gradskoj upravi, pokazuje prva „vest“ iz saopštenja, koja je doslovce ovako prezentovana:

„Na današnjoj sednici članovi Gradskog veća prihvatili su izveštaj o sprovedenom konkursu za dodelu sredstava iz budžeta grada Kragujevca za 2017. godinu za finansiranje programa udruženja i organizacija u oblasti privrede. Komisija koja je ocenjivala predloge programa donela je odluku da sredstvima iz budžeta grada budu podržani programi 'Unapređenje zaštite potrošača, savetovališta za potrošače' Organizacije potrošača Kragujevca i 'Monitoring javnih nabavki,

ovu izmenu je obezbeđenje dodatnih sredstava za redovno zimsko održavanje gradskih ulica. Rešenjem gradonačelnika o korišćenju sredstava tekuće budžetske rezerve odobrena su sredstva u visini 35.000.000 dinara, kao i preraspodela sredstava namenjenih za održavanje zelenih površina.“

Na stranu što je ovde reč o petoj izmeni Programa održavanja komunalne infrastrukture u tekućoj budžetskoj godini, a sve su izvršene odlukama Gradskog veća, ovde se otvaraju druga važna pitanja vezana za upravljanje javnim finansijama. Prvo, kako su u budžetu za 2016. godinu planirani rashodi za zimsko održavanje gradskih ulica, kad su zafalile pare i pre nego što je zima počela. Drugo, iz tekućih budžet-

javljen je „Program o izmenama i dopunama programa održavanja komunalne infrastrukture za 2016. godinu“. Taj dokument pokazuje plastično kako je jedna bitna budžetska izmena koju je sprovelo Gradsko veće pravno obrazložena! Možda to tako treba da bude, ali prosečnom čitaocu svakako bi bio potreban dešifrant da rastumači šta je ovde napisano. Pored toga, nema ni reči obrazloženja zašto se vrši višemilionska pretumbacija u budžetu, niti kakve su posledice toga.

TELEFONSKO IZJAŠNJAVANJE: Kada nema prave javnosti rada i kada građanima nisu predočeni svi relevantni

O važnim odlukama vesti „na kašičicu“

Nastavak sa 3. strane

argumenti zašto se vrše ozbiljne pretumbacije gradskog budžeta, naravno da se javljaju sumnje u regularnost takvih odluka i dileme da li pare odlaze baš za one name-ne koje se navode kroz štura i nedorečena saopštenja.

Tokom juna ove godine iz gradskih službi za odnose sa javnošću medijima su uočili sednica Gradskog veća stigla tri ili četiri obaveštenja o njihovom održavanju, što je značilo da su novinari pozvani da ih prate, odnosno da su one otvorene za javnost. Bio je to dobar nagoveštaj da se nešto menja u nivou transparentnosti rada izvršne vlasti grada, međutim, ova praksa trajala je vrlo kratko. Ubrzo je nastavljeno po starom, odnosno javnost je o odlukama Gradskog veća opet počela da dobija „post festum“ informacije kroz saopštenja za javnost koja se pišu u gradskim službama.

Iz poziva u vreme kada se činilo da je sistem profunkcionisao moglo se videti da sednice Gradskog veća imaju veoma obimne dnevne redove, po 20, 30, pa i više tačaka, i da se prilikom broj njih odnosi na odluke o raspolaganju budžetskim sredstvima. Međutim, u javnim saopštenjima informacija o tome ili uopšte nema, ili su date sa oskudnim podacima, bez objašnjenja i obrazloženja.

Na primer, o jednoj odluci o javnoj nabavci mobilnih telefona od 23. juna ove godine u saopštenju se ne navodi ni iznos nabavke ni njena svrha. Ili, 14. juna donosi se odluka o osnivačkom udelu grada u fudbalskom klubu „Radnički“, ali se ne objavljuje vest koliki je taj udeo, odnosno koliko će on „koštati“ građane kroz stavke budžetskih rashoda.

Tako se na početku citirani član o javnosti rada Gradskog veća u praksi preobraća u svoju suprotnost, jer umesto potpunih informacija o odlukama koje donosi ovo telo građani dobijaju ili nepotpune i „frizirane“ vesti ili njih često uopšte i nema. To je posebno osetljivo u odlukama o raspolaganju javnim finansijama, pa trošenje budžetskih sredstava mimo onoga što Skupština grada usvaja u odluci o budžetu odlazi u zonu netransparentnosti.

Prema nezvaničnim informacijama, Gradsko veće povremeno ima i takozvane telefonske sednice, kada se većini o odlukama izjašnjavaju preko telefonskih poziva, iako se svi nalaze u istoj zgradi i, valjda se podrazumeva, za plate ili posebne dodatke koje primaju, redovno dolaze na posao. To liči na „ad hok“ izjašnjavanje, jer ako o nizu tema sa dnevnog reda telefonom treba saopštiti svoj stav, sve se svodi na puki formalizam.

(Tekst je deo projekta koji je uradila redakcija *Kragujevačkih novina*)

Neshvaćeni i neplaćeni rad žena na selu

Što je tvoje, to je moje

Konstatacija da su žene na selu zanemarene i u nepravnom položaju, ne samo u odnosu na muškarce već i na žene u urbanim sredinama, postaje opšte mesto. Unazad decenijama malo se toga promenilo. Za razliku od, na primer, početka 20. veka, kada su žene na selu bile upućene samo na rad na imanjima, danas jedan manji broj žena, koje žive na selu, radi i u gradu. Kod kuće ih ipak čeka sve što i one koje ne rade, domaćinstvo, bašta, štala. I gde je tu napredak? U činjenici da za svoj rad u gradu dobijaju platu, te da su makar delimično finansijski nezavisne. Ipak, nemali broj njih svoju zaradu daje glavnom muškarcu u kući, mužu, ocu, sveku, bratu. Jer još uvek najveći broj seoskih muškaraca, znatno veći nego što je žena, odlučuju o raspodeli novca koji zarade svi članovi domaćinstva.

STATISTIKA: U Srbiji je, slobodno možemo reći, položaj seoskih žena marginalizovan. Njihov rad u većini slučajeva nije plaćen. Većina od ukupnog broja stanovnika Srbije živi na selu, oko 55 odsto, i u većini su to žene. Prema Drugom izveštaju o implementaciji Strategije za smanjivanje siromaštva u Srbiji iz 2007. godine, na ruralnom području čak 71 odsto domaćinstava ili nema zemlju ili je ima manje od jednog hektara, a članovi takvih domaćinstava, u većini su to žene, najviše su izloženi riziku od siromaštva. Generalno gledano, socijalni i ekonomski položaj žena na selu određen je krajnje nepovoljnim statusom seoskih domaćinstava. Posedi su usitnjeni, uzgaja se od svega pomalo, ali nedovoljno da se obezbede viškovi za tržište. Seoske sredine najčešće nemaju zdravstvene i socijalne usluge. Istovremeno, seoska porodica je ustrojena po izrazito patrijarhalnom modelu, te većina poseda pripada muškarcu u porodici. Muškarac je vlasnik imovine i kuće, domaćinstvo se zasniva uglavnom u kući muža. Tako dolazimo do podatka da su žene vlasnice tek oko 16 odsto ukupnog broja poljoprivrednih imanja, a da su vlasnici kuća muškarci u neverovatnom broju od 88 procenata. I sredstva za proizvodnju su u vlasništvu muškaraca, pa je već iz ovoga jasno da su žene na selu uglavnom obespravljene.

LIČNI PRIMER: Dragana Rosić (56) je nakon smrti roditelja, zajedno sa sestrom, nasledila veliko i razvijeno seosko imanje. Kada se udala otišla je da živi u kući svog muža, sa brojnim članovima domaćinstva u četiri generacije. „Bili su sirotinja, šta da ti pričam. Kuće dve od naboja, zemljani pod, u štali dve mršave krave, u oboru jedna srasna krmačica, 4 hektara pod obradom i nešto šume, a ja došla iz velike, bogate kuće. Sestru i mene proslili momci iz četiri sela. Bile miraždžike. Ja zaglavim sa ovim mojim. Dali moji miraz, te započnemo da zidamo kuću. Ih, šta sam maltara preterala u količinu, koliko cigle prenela, a usput kuvaj, peri, trči u baštu, na njivu, u štalu, po dižići decu. I mleko sam raznosila po kućama, prodavala ponešto od povrća i sir na pijaci, samo da imam svoj di-

ГАЗДА
Пише: Gorica Gligorijević,
glavna urednica

nar. A i on odlazio u gradnju kuće. E, kad su mi pouminali roditelji, ja pomislim sad sam na svome. Sestra uze svoj deo i prodade. Moj muž navalio da i mi uradimo isto. Koji mi, pitam ga, to je moje. Kad će on meni, ni pet ni šest, ili prodaješ ili se razvodimo. I šta ću, prodam, on kupio neke mašine i ja opet nemam ništa. Zato sam čerke iškolovala i obe žive u gradu. Muče se, ali ja im utovim svinju, zakoljem piliće, spremim sve od povrća za zimu, pa se nekako snađu.“

ŠTA KAŽU ZAKONI: Nijedan zakon u Srbiji ne prepoznaje poljoprivrednice kao posebno definisanu kategoriju stanovništva. Supružnici koji žive zajedno ne mogu da budu vlasnici dva odvojena gazdinstva. Druge profesije nisu ovako diskriminisane, pa nalazimo

braćne parove u kojima su oboje advokati, lekari, trgovci ili bilo šta drugo sa odvojeno registrovanim delatnostima. Milorad Nešić (54) kaže da je njegova žena diskriminisana otkako se udala. Nije imala pravo na trudničko ni porodijsko odsustvo, bolovanje. Deca kasnije nisu ostvarivala pravo na dodatak jer su imali nešto više zemlje od minimuma od jednog hektara.

Na ovaj problem je ukazala i doskorašnja ministarka poljoprivrede Snežana Bogosavljević Bošković: „Čak ni vlasnice poljoprivrednih gazdinstava, a njih je tek 17 odsto, nemaju pravo na porodijsko odsustvo, jer po Zakonu o radu nisu u radnom odnosu. Pritom, državi plaćaju doprinose za zdravstveno i penzijsko osiguranje, jednako kao svaka zaposlena žena ili preduzetnica. S obzirom na to da je među tim retkim vlasnicama domaćinstava polovina starija od 65 godina, jasno je da nema reči o kategoriji budućih majki.“

Poljoprivrednicama nisu dostupne ni informacije značajne za njihov status, prava, mogućnosti.

Pred poslanicima Skupštine Srbije trebalo bi da se nađe zakon o finansijskoj podršci porodicama sa decom (Nacrt zakona je odavno urađen i predviđao je početak isplata nadoknada od 1. jula ove godine), u kojem je predviđeno da vlasnice poljoprivrednih gazdinstava mogu da ostvare pravo na novčanu nadoknadu tokom porodijskog odsustva, i to tako što bi ona bila obračunata u skladu sa osnovicom na koju se plaćaju porezi i doprinosi

čiji dodatak tiče, propisi su mnogo rigorozniji. Pravo na ovaj dodatak može biti ostvareno ukoliko podnosilac zahteva, odnosno članovi porodice koji ostvaruju prihod od poljoprivrede, ne poseduju nepokretnosti na teritoriji Srbije, osim odgovarajućeg stambenog prostora i drugih nužnih ekonomskih zgrada u poljoprivrednom domaćinstvu i zemljište u površini do dva hektara po članu porodice.

JOŠ STATISTIKE: Analizirajući rezultate poslednjeg popisa poljoprivrede, koji je sproveden 2012. godine, profesorka Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu dr Natalija Bogdanov i profesorka Filozofskog fakulteta u Beogradu dr Marija Babović, tada su utvrdile da „već osnovni podatak o udelu žena i muškaraca u poljoprivrednim poslovima pokazuje izrazitu nesrazmeru“.

Ovaj popis je, naime, potvrdio značajne rodne razlike koje su vidljive, na primer, u manjem učešću žena među vlasnicima i menadžerima poljoprivrednih gazdinstava, manje su zastupljene i kao članovi porodičnih i gazdinstava u vlasništvu pravnih lica i preduzetnika, ali zato po broju prednjače među članovima koji su angažovani kao radna snaga na gazdinstvu. Žene na selu se, pokazao je popis, znatno ređe pojavljuju u obavljanju rukovodećih poslova na gazdinstvu. Na nivou cele Srbije tek 17,3 odsto žena su vlasnice gazdinstava. Među menadžerima na gazdinstvu ima ih još manje, tek 15,9 odsto, a još manje onih mladih od 35 godina. Zato su ogromna većina među članovima porodice koji obavljaju poljoprivrednu aktivnost. U isto vreme, one su manjina među zaposlenima na imanju, od 26,279 stalno zaposlenih, tek 6,685 ili izraženo u procentima samo 14,8 odsto su žene, na vedeno je u popisu iz 2012. godine.

Zato seoske žene predstavljaju većinu u besplatno radno angažovanom stanovništvu. Njihov radni dan započinje sa prvim zracima sunca, a završava se kad padne noć. U sezoni poljoprivrednih radova, rade znatno duže od propisanog radnog vremena, neretko 12 do 15 sati. Njihov rad nije plaćen novcem, ne dobijaju platu, tako da ispada da rade za smeštaj i hranu. Retko koja seoska žena se odlučila da pokrene sopstveni biznis u okviru poljoprivredne proizvodnje. Za tako nešto im nedostaju sredstva za ulaganje, podrška okoline, a naruku im ne idu ni nepovoljni krediti. Čak i kada se ohrabre da započnu nekačak biznis, onda je to najčešće nešto iz domena domaćih radinosti, poput štrikanja, veza, heklanja, spremanja zimnice. Tek zane-marljiv procenat njih se bavi ozbiljnom poljoprivrednom proizvodnjom i to u partnerstvu sa nekim muškim članom porodice.

Razlozi za ovako nepovoljnu strukturu i status žena na selu, leže u tradicionalnom modelu nasleđivanja i većinski neemancipovanom stanovništvu sela u Srbiji, odsustvu informacija i neinteresanosti društva u celini za njihov položaj.

(Tekst je deo projekta „U vašem fokusu“, koji je realizovala redakcija časopisa *Gazda* iz Kragujevca)

Zlostavljanje na radu, sve poznatije kao mobing, teško se dokazuje, prvo je naravoučenije isterivanja pravde onih koji su pokušali i kroz posredovanje i pred sudom da zaštite svoje pravo na rad i dostojanstvo na radu.

Nije to posebnost Srbije, koja inače beleži već šest godina iskustva u zaštiti zaposlenih na ovaj način; i zemlje tržišne ekonomije, u kojima su iznedreni pravila o zaštiti od mobinga, muče sličnu muku, a posebno tranzicione, koje su preko noći iz real-socializma krenule u brutalni kapitalizam. U čemu je Srbija kasnila bezmalo dve decenije. U sudaru starog i novog sistema, stare i nove prakse i u svom hodu prema Evropskoj uniji, Srbija je 2010. usvojila Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu. Prilično moderan (čak i napomenom da su akteri u muškom rodu, ali važe i za ženski), ali u podjednako meri teško primenljiv, kao i svuda u svetu.

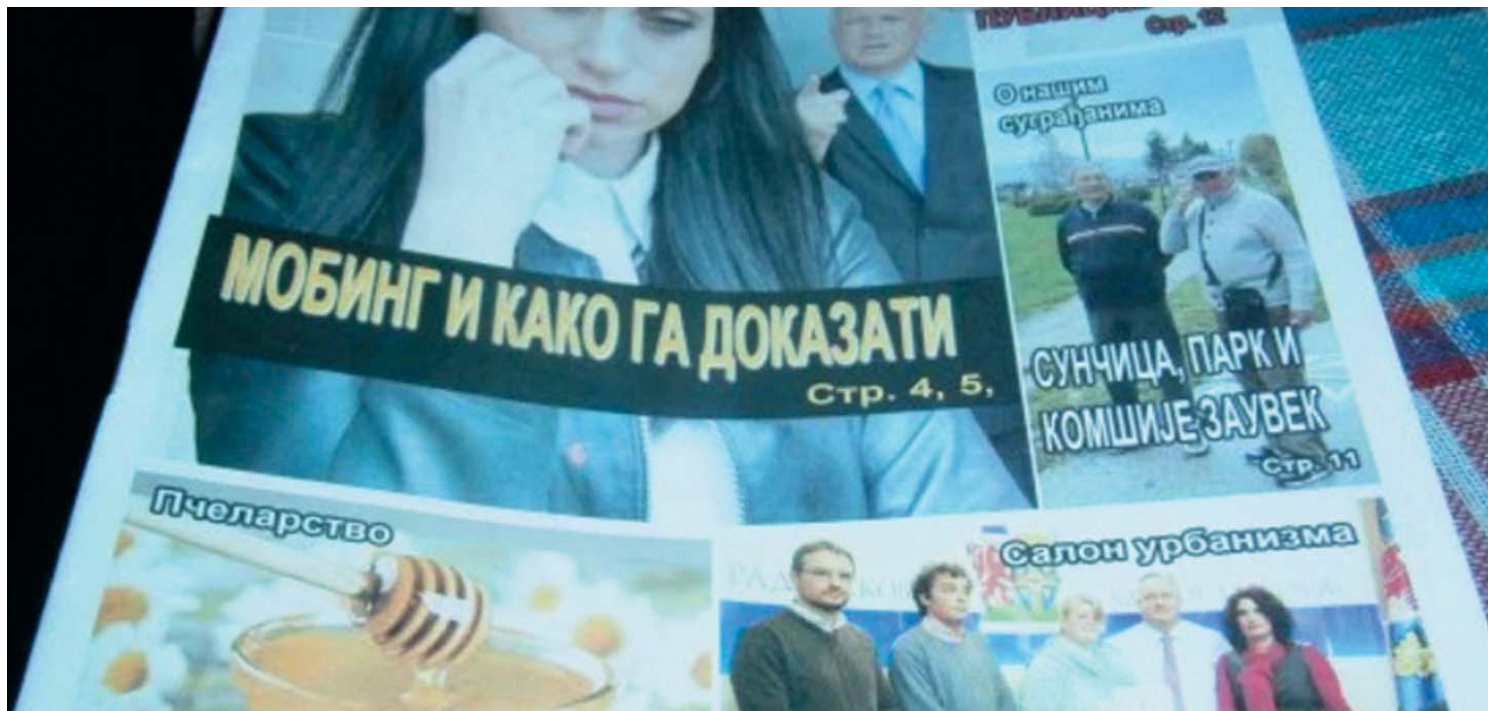
Prvi razlog otežane razrešnice je u navodnoj olakšici, a zapravo kontroverzi – mobier dokazuje da nije tužitelj zlostavljao. Dobra namera pada na ispit, između ostalog, zbog toga što je poslodavcu uvek lakše da dokaže da je radnik neradnik, nego radniku da je poslodavac zlostavljač. No, ovaj zakon kojim se štiti elementarno ljudsko pravo, s druge strane, otvara i zaposlenima široko polje za zlostavljanje šefova i kolega, a potom za utuživanje bez osnova. Rukovodioci izloženi obrnutom vertikalnom zlostavljanju, a i kolege kao žrtve tzv. horizontalnog mobinga, praktično ne potože žalbe i tužbe, u prvom redu da se ne bi izložili podsmehu okoline. Izostanak ove vrste sporenja, međutim, nije dokaz da takva vrsta maltretiranja na radu ne postoji.

Nema precizne statistike o obimu zlostavljanja na radu. Evidencije na osnovu prijava i dojave vode samo namenski osnovane organizacije civilnog sektora poput beogradskog Stopmobingu i čačanskog No mobing. Stopmobingu, primerice, prošle godine je imao 209 prijava, a više od 90 odsto je rešeno posredovanjem.

SUDSKA PRAKSA LESKOVCA: Pred Višim sudom u Leskovcu od usvajanja Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu do kraja 2016. pokrenut je 21 postupak. Tužbe za mobing podnelo je 18 ljudi, podjednako žena i muškaraca. Ako se ovi podaci ukreste sa praksom udruženja za zaštitu od mobinga, dolazi se do podatka da je tokom dve godine sudske prakse u Leskovcu bilo oko 200 slučajeva mobinga. Kao što je to slučaj i u drugim mestima u Srbiji, ogromna većina tužbi pred ovim sudom podneta je protiv nadležnih i državnim organima, javnim službama i ustanovama. Izuzetak su slučaj privatnog Transportnog preduzeća „Simplon“ (isti tužilac dva puta) i preduzeća u restrukturiranju „Univerzal“.

Mirno rešavanje spora

„Uslav za postupanje je saglasnost druge strane da se spor reši mirnim putem, a rešava se pravosudnim i izvršnim arbitražnim rešenjem“, objašnjava Olga Vučković Kičanović iz Republičke agencije za mirno rešavanje sporova: „U početku, statistika je pokazivala da se u jednoj trećini utvrđuje mobing, jedna trećina se odnosi na povredu drugih radnih, socijalnih, pa i ljudskih prava, a u trećini ima sumnje da se radi o zloupotrebi prava na zaštitu od zlostavljanja, radi ostvarenja nekog prikrivenog cilja – to može biti strah od otkaza, ‘alibi’ za greške u radu, povredu discipline, diskreditovanje lica koje se tereti za mobing u periodu sistematizacije ili pri izboru direktora“, objašnjava Olga Vučković Kičanović. Upozorava da tužba za mobing ne štiti od otkaza: „Zaposleni ne može dobiti otkaz samo tokom postupka posredovanja kod poslodavca, koje traje 8–30 dana.“

Mobing u lokalnom javnom sektoru u Leskovcu

Teško dokazivo zlostavljanje na radu

Pred Višim sudom u Leksovcu od usvajanja Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu do kraja 2016. pokrenut je 21 postupak. Sudska praksa se ne razlikuje od one u drugim delovima Srbije, između ostalog, zbog toga što je mobing teško dokazati

НОВА
Наша реч

Najviše puta utužena je Skupština opština Vlasotince (4), s tim što je tužitelj/ka E. S. vodio/la tri postupka za mobing, od kojih je još jedan aktivan. Prvu tužbu Višem sudu uputio/la je upravo službenik/ka E. S. protiv SO Vlasotince 16. maja 2014, a najnoviju D. S. 3. avgusta 2016. godine, protiv odgovornih u MUP Srbije, odnosno u Policijskoj upravi Leskovca. Dan ranije, tužbu je podnela i Ivana Trajković protiv Agencije za lokalni privredni razvoj (ALEP).

Statistiku radnog zlostavljanja sa sudske epilogom u Leskovcu zaokružuje podatak da je samo u jednom postupku tužba usvojena; u slučaju O. K. protiv „Doma učenika srednjih škola u Leskovcu“, ali ishod nije poznat iako je tužba podneta 22. oktobra 2014.

Polovina od preostalih 20 slučajeva je odbijena, u šest još nije kazakano ročište iako je, primerice, tužba V. B. protiv odgovornih za mobing u Zavodu za javno zdravlje podneta pre dve godine, 17. oktobra 2014. Tri postup-

ka su okončana rešenjima o povlačenju tužbe posle rasprave, s tim što je u prva dva slučaja E. S. postupak spojen.

ŠTA KAŽE ZAKON: Član 6. Zakona definiše zlostavljanje na radu kao „svako aktivno ili pasivno ponašanje prema zaposlenom ili grupi zaposlenih kod poslodavca koje se ponavlja, a koje za cilj ima ili predstavlja povredu dostojanstva, ugleda, ličnog i profesionalnog integriteta, zdravlja, položaja zaposlenog i koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, pogoršava uslove rada ili dovodi do toga da se zaposleni izoluje ili navede da na sopstvenu inicijativu raskine radni odnos ili otkáže ugovor o radu ili drugi ugovor“.

Pravnici ukazuju na situacije koje i Zakon prepoznaje i propisuje kao mobing: ako je radnik na poslu sistematski maltretiran, ako je vređan, ponižavan, zastrašivan, seksualno uznemiravan; ako mu/joj se omalovažava rad, neopravdano nameću uslovi rada ili zadaci koji ne važe za druge i to mu/joj na bilo koji način ugrožava zdravlje; kada navode radnika da podnese otkaz i raskine ugovor.

I u Pravilniku Ministarstva rada precizno je opisano koja se vrsta ponašanja smatra zlostavljanjem na radu, ali da bi neko neprihvatljivo ponašanje bilo okarakterisano kao mobing i žrtva mogla da pokrene postupak za zaštitu, mora se desiti više puta, a ne samo jednom. Zlostavljač može biti poslodavac, šef, direktor, kolega ili grupa kolega, a žrtva može da bude pojedinac, ali i grupa.

U zavisnosti od načina, stepena i vrste zlostavljanja, postoji nekoliko postupaka i mera koje se mogu pokrenuti, a najpre, što se dešava unutar firme, posredovanje između radnika i zlostavljača radi nalaženja rešenja pri-

hvatljivog za obe strane. Ako posredovanje ne uspe, radnik može da podnese tužbu nadležnom sudu.

Sindrom „punog stola“

Ivana Trajković (na fotografiji) je zaposlena u Agenciji za lokalni ekonomski razvoj Leskovca (ALER). Zlostavljanje na poslu, kaže, trpi unazad četiri godine, ali je ono posebno intenzivno u poslednje dve godine.

„Direktor ALER-a Bojan Tojaga uskraćuje mi pravo na rad, isključuje me iz posla, umanjuje moj doprinos na radu, ne poziva na sastanke, izričito zabranjuje učestvovanje i prisustvovanje bilo kojoj aktivnosti ALER-a, sindrom 'praznog stola', što ima za cilj diskreditaciju, omalovažavanje i socijalnu izolaciju. Poslovi koje treba da obavljam po opisu mog radnog mesta dodeljeni su drugoj kolegici koja nije kompetentna za te poslove, niti joj je to u opisu poslova. Službeni računar ne dobijam, a 95 odsto mojih kolega imaju računar, dotrajali se menjaju po treći put. Dobijam dozvolu da koristim računar kolege, koji naravno ima prioritet i sindrom 'punog stola', objašnjava Ivana.

Realizaciju projekata „Kako protiv mobinga“ započeli su tekstom o Ivani Trajković, koja je tužila direktora ALER-a zbog mobinga. Tekst je objavljen 26. avgusta 2016. godine. U međuvremenu su održana tri ročišta u ovom slučaju.

Pošto se zahtev za pokretanje postupka zaštite od zlostavljanja podnosi direktoru ili preduzetniku, ako je on označen kao mobier, onda se zlostavljač radi nalaženja rešenja pri-

predlaže moguće načine za rešavanje spora, ali ne može stranama u sporu da nameće rešenje. Može, „ukoliko

Teško dokazivo zlostavljanje na radu

Nastavak sa 5. strane

oceni da preti opasnost od nastupanja nenadoknadive štete zaposlenom koji smatra da je izložen zlostavljanju, poslodavcu dostavi izrazito inicijativu za preduzimanje mera do okončanja postupka za zaštitu od zlostavljanja“ (član 18).

Ukoliko posredovanje ne uspe, obe strane imaju mogućnost zaštite, poslodavac i kroz otkaz zaposlenom, a zaposleni odbijanjem rada i plaćenim odsustvom do okončanja spora. Sledeća stepenica je sudska zaštita, a radnik koji nije zadovoljan prethodnim postupkom u roku od 15 dana od obaveštenja može podneti tužbu... Teret dokazivanja je na poslodavcu (član 31), a članom 32 se utvrđuje da je postupak u parnicama za ostvarivanje zaštite od zlostavljanja hitan i obavezuje sud da tužbu sa prilozima dostavi tuženom na

Sporost

Sudija Nikola Pešić je sudio u ukupno sedam sporova za mobing koji su vođeni pred Višim sudom u Leskovcu. Na pitanje NNR na koji način je uopšte moguće dokazati mobing pred sudom, Pešić kaže da je „teško dokazivanje mobinga zato što su takva ponašanja, po pravilu, u odnosima direktnim između mobingovanog lica i pretpostavljenog starešine. Mada, mobing može da vrši i bilo koji zaposleni prema drugom zaposlenom“.

„Zakonodavac je imao u vidu tu činjenicu da je to teško dokazivo upravo zbog ovih okolnosti, jer se to radi u četiri oka ili to čini pretpostavljeni koji je, po prirodi funkcije, jači u odnosu na mobingovanog. On zato i može da vrši mobing. Zakonodavac je u jednoj od odredaba propisao da, ako tužilac, dakle mobingovano lice, učini verovatnim da je mobingovan, teret dokazivanja prelazi na poslodavca, odnosno na onoga ko vrši mobing“, kaže Pešić.

Dužinu postupaka objašnjava time što „sada po svim sporovima postupom svi“. Pešić kaže i da će „sporost biti sve izraženija“ zato što je nadležnost suda proširena.

odgovor do 15 dana od prijema. Takođe, sud može, „po predlogu stranke ili po službenoj dužnosti, odrediti privremene mere radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadive štete“ (zabrana približavanja, zabrana pristupa u prostor oko mesta rada zaposlenog koji učini verovatnim da je izložen zlostavljanju). Rok je osam dana od predloga, a protiv rešenja o određivanju privremene mere nije dozvoljena posebna žalba.

Inspekcija rada/upravna inspekcija nadzire sprovođenje Zakona.

Prema slovu zakona, dakle, sudski postupak ne bi mogao trajati godinu, dve, a posebno ne može prvo ročište biti dve godine posle tužbe.

(Tekst je deo šire analize objavljene u *Novoj našoj reči* iz Leskovca, a antrfile i izvodi iz drugih tekstova objavljenih u serijalu)

Rad bez zaštite – kršenja radnih prava građana i građanki Kruševca

„Crno“ i radnicima i državi

Podaci inspekcije rada pokazuju da se polovina poslodavaca kod kojih su zatečeni radnici „na crno“ odluči da još jednom na isti način angažuje te radnike. U Uniji poslodavaca kažu da je smanjenje poreza i doprinosa sa sadašnjih oko 64 na 35 odsto, te uvođenje reda u sistem parafiskalnih nameta, jedini siguran put ka smanjenju broja onih koji rade „na crno“

Nakon što je godinama bezuspešno pokušavala da nađe posao Kruševljanka S. I. (27) pristala je da radi „na crno“, nadajući se da će je vlasnik prijaviti kada „firma stane na noge“.

„Završila sam srednju školu. Radila sam po nekoliko meseci na više mesta, ali su se te firme ili zatvarale ili poslodavci zaključili da im ipak ne treba toliko radnika. Na više mesta su mi rekli da moram da radim tri meseca bez plate, pa da će onda videti kako dalje. Zato sam na kraju pristala na ovaj posao. Imam 12 hiljada mesečno, radim devet do deset sati, šest dana nedeljno i gazda mi je obećao da će me prijaviti čim prodavnica 'živi' jer je nedavno otvorena“, priča ova sugrađanka. Potvrđuje da pomalo strahuje od toga šta bi se desilo kada bi naišla inspekcija rada. Ipak, izvesnu „zaštitu“ joj pruža natpis na lokalu „neće biti radnika“ jer tada, kako joj je objasnio vlasnik, treba da kaže da je upravo počela da radi, odnosno da je tu na probnom radu.

Na više mesta su joj rekli da mora da radi tri meseca bez plate, pa da će onda videti kako dalje.

„Svi radnici koji rade 'na crno', a poslodavac ih je pripremio šta treba da kažu, navode upravo to. Neki govore da su nešto potpisivali i da misle da je postupak zasnivanja radnog odnosa u toku. Priča je uvek ista, bez obzira na to da li na lokalu stoji 'potrebna radnica' ili ne. I vlasnik, ukoliko je tu, kaže da je ugovor zaključen, ali da je kod knjigovode. Mi onda naložimo da nam ga naknadno donese“, kaže Jugoslav Veljković, načelnik Inspekcije rada u Kruševcu.

On objašnjava da inspekcija ne može da tvrdi da na dan inspeksijskog nadzora poslodavac nije imao zaključen ugovor o radu, ukoliko on dostavi na uvid ugovor o radu gde je početak rada dva dana pre tog nadzora. To je, navodi, „antidatiranje ugovora“, a jedino što inspekcija rada u toj situaciji može da uradi jeste da izda prekršajni nalog gde je zaprećena kazna za pravno lice 100.000 dinara, za odgovorno lice 10.000 dinara, odnosno za poslodavca preduzetnika 50.000 dinara. Kazna se izriče jer taj ugovor nije držao na mestu gde zaposleni radi. Predviđeno je da se plaća polovina ako se to učini u roku od 8 dana.

Veljković podseća da je sredinom 2014. godine izmenama Zakona o radu

data mogućnost da za tu vrstu prekršaja inspekcija piše prekršajni nalog. Takođe, u toj godini je vođena i javna rasprava o promenama Zakona o radu, odnosno kazne su udvostručene i to je bio razlog da poslodavci budu oprezniji, odnosno da bude manje radnika koje je inspekcija zatekla u radu „na crno“.

„Međutim, poslodavci su se brzo vratili na staro jer su shvatili da i dalje mogu da antidatiraju ugovor i da plate polovinu kazne, 25 hiljada, u slučaju preduzetnika. Oni tako rešavaju, pokrivaju rad 'na crno', a isplati im se da to rade jer za dva meseca anuliraju trošak plaćanja kazne“, precizira Veljković.

POLOVINA PONOVI PREKRŠAJ: Kruševačka inspekcija rada, napominje Jugoslav Veljković, vodi evidenciju poslodavaca kod kojih je zatekla radnike „na crno“, i ponovo ih proverava jer spadaju u kategoriju rizičnih, sklonih da krše zakon.

Inspekcija rada

„Polovina takvih poslodavaca uglavnom reskira još jednom da angažuje radnike 'na crno', onda mi ponovimo čitavu proceduru“, kaže on.

U Rasinskom okrugu inspekcija rada je za devet meseci 2016. u radu „na crno“ zatekla 243 lica, u 2015. ih je bilo 320, godinu ranije 129. Bez odgovaraju-

ma našim ranijim istraživanjima oko 30 odsto radnika u Kruševcu je bilo 'na crno', a procena je da se taj udeo smanjuje“, navodi Milenko Mihajlović, predsednik kruševačkog Samostalnog sindikata.

Rad „na crno“ je, napominje on, loš kako za radnike koji ostaju bez radnog staža tako i za državu koja ne naplaćuje poreze i doprinose.

U Uniji poslodavaca Srbije kažu da precizan broj zaposlenih koji rade „na crno“ ne postoji, ali da se pretpostavlja da četvrtina radnika radi „na crno“. Kao jedan od problema navode to što inspekcija rada najčešće kontrolise one koji imaju prijavljenu delatnost i koji plaćaju dažbine državi, dok one koji nemaju prijavljenu delatnost ne kontrolise dovoljno, a upravo se u takvim preduzećima radi „na crno“.

„Ovo se može videti i iz toga što najveću neformalnu zaposlenost, odnosno rad 'na crno', beleži sektor aktivnosti u domaćinstvima, čak 79 odsto, zatim poljoprivrede 60 odsto, dok u građevinarstvu udeo neformalne zaposlenosti iznosi 25 odsto“, navodi Aleksandra Kovačević, pi-ar Unije poslodavaca Srbije.

U Uniji poslodavaca smatraju da je, da bi se rad „na crno“ smanjio, potrebno uvesti progresivni sistem oporezivanja zarada, smanjiti opterećenja na najniže zarade, početnike u biznisu osloboditi plaćanja poreza i doprinosa na zarade barem prvih godinu dana i velikog broja napominje da često ni lica koja rade „na crno“ ne žele da zaključe ugovor o radu, a jedan od razloga je što primaju određenu naknadu po osnovu nezaposlenosti ili socijalnog statusa.

Načelnik kruševačke inspekcije rada napominje da često ni lica koja rade „na crno“ ne žele da zaključe ugovor o radu, a jedan od razloga je što primaju određenu naknadu po osnovu nezaposlenosti ili socijalnog statusa.

NIŽIM NAMETIMA DO VIŠE RADNIKA: „U vreme kada je mnogo radnika ostalo bez posla, ljudi prihvataju da rade bez obzira na sve nepravilnosti, kako bi porodici obezbedili kakvu-takvu egzistenciju. Pre-

Gde je nestalo 20.000 ljudi?

U Kruševcu, prema popisu iz 2011. godine, živi oko 80.000 radno sposobnih stanovnika, između 24 i 65 godina starosti. Na kraju prošle godine, prema statističkim podacima, u pravnim licima i kod preduzetnika radilo je oko 27 hiljada ljudi, blizu 37.000 je po raznim osnovama plaćalo doprinose za PIO, dok je na evidenciji nezaposlenih oko 15 hiljada. Za statistiku je, prema ovim podacima, nevidljiv radni status za najmanje 20.000 Kruševljana.

U Uniji poslodavaca procenju da bi namet na zarade trebalo da bude 35 odsto za najniže zarade (sada ukupno svi nameti na plate iznose nešto više od 64 odsto), uz smanjenje poreza na profit, uvođenje reda u sistem parafiskalnih nameta i povećanje neoporezivog iznosa zarade na 15.000 dinara.

Anketa Unije poslodavaca je pokazala da je čak 93 odsto poslodavaca na pitanje da li bi smanjenje poreza i doprinosa na zarade uticalo na novo zapošljavanje potvrdno odgovorilo, više od jednog radnika zaposlilo bi 63 odsto poslodavaca, dok bi jednog radnika zaposlilo 30 odsto njih, a samo 7 odsto poslodavaca se izjasnilo da smanjenje stope poreza i doprinosa ne bi imalo nikakvog uticaja na zapošljavanje novih radnika.

(Tekst je objavljen u listu *Grad* i na sajtu www.krusvacgrad.rs)

Priroda protiv korupcije

Svoji na svom... ili našem?

Firma Milovana Samardžića „SAM komerc“ iz Malog Zvornika godinama učestvuje kao ponuđač na javnim nabavkama i dobija poslove od JP „Srbijašume“ – ŠG „Boranja“ iz Loznice. Sumnju na adekvatno gazdovanje prirodnim resursima, svrsishodno raspolaganje javnim sredstvima i integritet postupka javnih nabavki baca činjenica da je Milovan Samardžić od 2004. zaposlen u JP „Srbijašume“

Piše: Miroslav Mijatović

Prema podacima sa sajta Uprave za javne nabavke, u poslednje tri godine firma Milovana Samardžića „SAM komerc“ sedam puta je dobijala na konkursima za javne nabavke koje je raspisivalo JP „Srbijašume“ – ŠG „Boranja“. Firma „SAM komerc“ u partijama u kojima je podnosila ponude pojavljivala se kao jedini ponuđač. Samo u poslednje tri godine, preduzeće „SAM komerc“ Milovana Samardžića, magacionera u JP „Srbijašume“ – ŠG „Boranja“ – ŠU „Mali Zvornik“, prihodovalo je u poslovima sa „Srbijašumama“ 36.312.013 dinara, s tim da se u posao u 2015. godini uključuje i sestrinska firma ZTR „Vesna“ SR iz Malog Zvornika i dobija poslove na javnim nabavkama u vrednosti 34.313.875 dinara. Firma ZTR „Vesna“ SR vodi se na Vesnu Samardžić.

Posao firme Milovana Samardžića bio je da iseče i izradi drvene sortimente od ukupno 12.067 metara kubnih oblog tehničkog drveta i 11.395 metara kubnih prostornog drveta, ali i da obavi prevlačenje posećenog oblog drveta u prostor ŠU „Mali Zvornik“, gde je pružalac usluge i zaposlen kao magacioner.

Na eventualne probleme i zloupotrebe prvi su ukazali dopisom nezadovoljni radnici Šumske uprave u Malom Zvorniku. Dopis datira iz 2013. i upućen je na adresu JP „Srbijašume“ i Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala. U dopisu stoji da Milovan Samardžić, tada raspoređen na poslovima „čuvara šuma“, neretko ostalim šumarima oduzima privremeno čekiće (obeleživače drveta za seču), kako bi vlasnici šuma morali doći kod njega na obeležavanje šume za seču, koju bi potom sekla i izvlačila njegova firma sa radnicima i mehanizacijom. Primenbe se odnose i na zloupotrebu službenog vozila „lada niva“, kao i na to da firma koju je u to vreme vodila njegova supruga Ljubica redovno dobijala na tenderu poslove seče državne šume od javnog preduzeća u kojem je Milovan zaposlen.

Iz dostupne dokumentacije može se utvrditi da su nadležni u JP „Srbijašume“, nakon dopisa, predložili Sektoru za korišćenje šuma i Sektoru za šumar-

no mesto „revirni tehničar za privatne šume i zaštitu životne sredine“. Prema svedočenju nezadovoljnih radnika ŠU „Mali Zvornik“, ovaj period vezuje se za uspon i ekspanziju firme „SAM komerc“ koja nabavlja četiri kamiona sa hidrauličnim dizalicama za utovar i istovar balvana, tri zglobna traktora za izvlačenje oblovene iz šume. Firma „SAM komerc“ početkom ove deкаде podiže tri hale i počinje sa radom pilana za preradu drveta u sklopu koje radi i sušara za parenje bukove daske.

Augusta 2014. godine u APR-u se upisuje u Registar privrednih subjekata zabeležba podataka o kontinuitetu i nastavku obavljanja delatnosti preduzeća: SR za prevoz robe „SAM komerc“ Samardžić Ljubica PR Mali Zvornik, usled ustupanja i raspodele imovine za života, a na osnovu Ugovora o ustupanju i raspodeli imovine za života broj: R.Z.br 280/14, zaključenog dana 30. 7. 2014. pred Osnovnim sudom u Loznici između Ljubice Samardžić kao ustupioca imovine i Milovana Samardžića kao primaoca imovine. Istog dana dešava se i promena podataka o poslovnom imenu, pa firma sa

Agencija nenadležna

Podrinskijski antikorupcijski tim obratio se za mišljenje i Agenciji za borbu protiv korupcije, a 30. 9. 2016. dobili smo sledeći odgovor: „Zakonom o Agenciji za borbu protiv korupcije se, u smislu odredbe čl. 1 ovog zakona, uređuju, pored ostalog, pravila u vezi sa sprečavanjem sukoba interesa pri vršenju javnih funkcija. Odbedom člana 5. ovog zakona, propisano je da Agencija, pored ostalog, daje mišljenja i uputstva za sprovođenje ovog zakona. S obzirom na to da se u konkretnoj situaciji ne radi o licu koje vrši javnu funkciju u smislu Zakona o Agenciji, Agencija nije nadležna da daje mišljenja o tome da li u navedenoj situaciji postoji sukob interesa.“

som 2 Ugovora o radu, JP „Srbijašume“ raspoređuje Milovana Samardžića na radno mesto „magacioner“. Novi zadaci Milovana Samardžića su da radi na poslovima kvantitativnog i kvalitativnog preuzimanja i prijema robe sa otкупnih mesta, priprema i izdaje robu kupcima uz sačinjavanje odgovarajuće dokumentacije, vodi kartoteku po kupcima i izdaje ambalažu, robno-materijalnog knjigovodstva i odgovara za njeno slaganje sa računovodstvenom dokumentacijom.

NEMUŠTI JEZIK DRŽAVNIH INSTITUCIJA:

Kada je slučaj „Samardžić“ krajem 2014. izašao iz okvira javnog preduzeća i kada su ga nezadovoljni radnici „obnarodovali“, iz ŠG „Boranja“ obraćaju se dopisima Upravi za javne nabavke sa zahtevom za mišljenje u vezi sa primenom Zakona o javnim nabavkama i postavljaju pitanje da li je moguće dodeliti ugovor ponuđaču čiji je vlasnik zaposlen kod naručioca kao magacioner, čiji opis radnog mesta nema dodirnih tačaka sa predmetom javne nabavke. U svom odgovoru Uprava za javne nabavke poziva se na član 29. Zakona o javnim nabavkama, kao i na član 3, stav 1, tačke 8,10 i 11 koje definišu ko su predstavnici naručioca, ko su poveznata lica i

Upravna zgrada Šumskog gazdinstva Boranja Loznica

SZTR „SAM komerc“ za prevoz robe. Decembra 2007. Aneksom 1 Ugovora o radu br.4786 JP „Srbijašume“ – ŠG „Boranja“ raspoređuje Samardžića na rad-

„novim“ vlasnikom dobija i novo ime – „Milovan Samardžić PR uzgoj šuma, trgovina i prevoz SAM komerc“ Mali Zvornik. Iste godine, 5. 12. 2014. Anek-

Svoji na svom... ili našem?

Nastavak sa 7. strane

šta se podrazumeva pod poslovima javnih nabavki i u predmetnom slučaju daje neobavezujuće mišljenje da ne postoji sukob interesa.

Dragomir Pop Mitić iz Koalicije za nadzor javnih finansija kaže da nije do kraja jasno zbog čega se Uprava uopšte upuštala u komentiranje spornog slučaja, kada takvo mišljenje nema pravi značaj. „Na prvi pogled, stiće se utisak da Uprava nije u potpunosti sagledala sve činjenice u ovom slučaju. Nešto ovde ne valja, ili mišljenje ili zakon“ – ističe Pop Mitić.

I pored toga što iz Uprave na kraju mišljenja ističu da je ono zasnovano isključivo na navodima iz dopisa JP „Srbijašume“, uz napomenu da je svaki naručilac odgovoran za svoje postupanje u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, Uprava skreće pažnju podnosiocu zahteva i na član 23. Zakona kojim se definiše zaštita integriteta postupka: stavom 1 propisano je „da lice koje je učestvovalo u planiranju javne nabavke, pripremi konkursne dokumentacije ili pojedinih njenih delova, i sa njim povezano lice ne može nastupiti kao ponuđač, niti može saradivati sa ponuđačima ili podizvođačima prilikom pripremanja ponude“.

Pravilnik o bližem uređivanju postupka javne nabavke koji je 25. 12. 2015. doneo Nadzorni odbor JP „Srbijašume“, br. 42/2015-5 u članu 64, stav 1, koji uređuje Pravila za potpisivanje dokumenata o izvršenom prijemu dobara, usluga ili radova, navodi se: „za posleni koji vrši kvantitativni i kvalitativni prijem dobara, usluga ili radova, potpisuje otpremnicu, a gde je potrebno i moguće, sačinjava i zapisnik o kvantitativnom i kvalitativnom prijemu dobara, usluga ili radova“.

U opisu radnog mesta Milovana Samardžića stoji upravo da je zadužen za kvantitativni i kvalitativni prijem dobara i usluga, pa u praksi može doći do situacije da upravo Milovan Samardžić, kao magacioner, vrši kvantitativni i kvalitativni prijem dobara od svog preduzeća „SAM komerc“, što bi svakako pored ugrožavanja integriteta postupka narušilo i član 22. Internog plana za sprečavanje korupcije u javnim nabavkama JP „Srbijašume“ koji govori o profesionalizmu i poslovnoj etici.

Ponuđač, JP „Srbijašume“ – ŠG „Boranj“ – Loznica, uprkos svemu nastavlja saradnju sa preduzećem „SAM komerc“ i 2016. godine, zaključivši tri ugovora za tri partije nabavke usluga „Seče i izrade drvnih sortimenata“ vredne više od 15 miliona dinara.

(Šira verzija može se naći na portalima Radio SAN i PAKT Loznica; istraživači: Ana Milanović, Ksenija Bošković)

Likvidiranje JKP „6. oktobar“ u Kikindi

Četiri firme, isti radovi, pet miliona i gašenje!

Nakon najavljene likvidacije JKP „6. oktobar“ u Kikindi, plaćeno niz građevinskih izvođača po višim cenama u odnosu na tržišne. Komunalno preduzeće uoči gašenja uložilo 6,5 miliona dinara mimo javnih nabavki

Maja 2015. godine najveće javno preduzeće u Kikindi primilo je fakture za navodno izvršene višemilionske radove u vezi sa adaptacijom poslovnih prostorija naručioca: javnog komunalnog preduzeća „6. oktobar“ (JKP „6. oktobar“), a moguće i još nekih objekata. Na pojedinim fakturama koje su kasnije menjane, piše da su radovi obavljani u zgradama drugih javnih preduzeća poput JP Direkcije za izgradnju grada i Opštinske stambene agencije (OSA) kao i u zgradi opštine Kikinda – otkriva VK. Reč je o ukupno četiri izvođača, od kojih su tri firme iz različitih gradova Srbije, a samo jedna iz Kikinde. Na taj način, JKP „6. oktobar“ platio je 5,02 miliona dinara za građevinske radove koji nisu bili predviđeni planom javnih nabavki ovog preduzeća koji je usvojen u decembru 2014. godine, niti je sproveden zakonom obavezan proces javne nabavke. Nema dokumenata koji bi pokazali svrsishodnost ulaganja ovakve vrste, jer je preduzeće koje se likvidira platilo renoviranje prostorija koje mu više neće trebati. Pošto je te objekte kasnije preuzelo novoformirano Javno preduzeće Kikinda – koje nije pravni naslednik JKP „6. oktobar“ – postavlja se pitanje zašto je novcem starog preduzeća plaćena obnova poslovnog prostora za drugo (novo) pravno lice.

Živojin Markov koji je radio kao šef sektora opštih i pravnih poslova u JKP „6. oktobar“ od 1985. godine do 11. juna 2015, kada je odlukom lokalnih vlasti pokrenuta likvidacija „6. oktobra“ radi otvaranja novog javnog preduzeća u Kikindi, za VK kaže da je početkom 2015. godine sproveden samo tender za nabavku električne energije za 2015. godinu na godišnjem nivou.

„Taj tender je sproveden i krajem januara zaključen je ugovor. Oko 15. januara 2015. raspisan je još jedan tender – za kancelarijski materijal, a ugovor je zaključen 2. ili 3. februara. Od dolaska Stefana Milojevića u JKP „6. oktobar“, 4. februara 2015, nijedan tender u komunalnom preduzeću ni je raspisan do odlaska preduzeća u likvidaciju“, svedoči Markov, uz opasku da su plaćeni višemilionski iznosi za razne fakture, pa tako i one iz građevinskih firmi mimo bilo kakvog ranije usvojenog dokumenta, odluke, plana ili sprovedenog tendera.

IZVOĐAČ IZ SREMSKE MITROVICE: Prvi izvođač bio je „Pietro Argento“ iz Sremske Mitrovice, koji je registrovan za prerađu plemenitih metala. Firma je isporučila fakturu bez datuma prometa, izdavanja ili valute. Vraćena je na ispravku, mada ju je

Piše: Dijana Subotički Miletić

v.d. direktora JKP „6. oktobar“ Živko Popadić prethodno overio. Ova faktura je plaćena dana 28. 5. 2015. godine. Kopija fakture koju imamo pokazuje specifikaciju i vrednost radova: građevinski radovi u baždarnici vredni su 460.920,00 dinara, u JP Direkcija za izgradnju grada 88.747,12, u opštini 351.654,00 u portirnici opštine 31.200,00 i prevoz nameštaja obračunat je po ceni od 68.060,00 dinara. Sve vrednosti su iskazane bez PDV-a. Ukupan zbir sa PDV-om iznosi 1.200.697,34 dinara. Opis nije jasan jer nedostaju količine. Nema priloga fakture, pa tako ni predatog predmeta, predračuna niti građevinske knjige i građevinskog dnevnika.

Pošto ispravljena faktura nije stigla iz Sremske Mitrovice, uplaćeni iz-

nos se prvobitno vodio kao avans, da bi se kasnije došlo do fakture, koja je zavedena u „6. oktobru“ pod datumom 25. 11. 2015. i ima delovodni broj 50306. Tu fakturu je takođe overio Živko Popadić, iako nije prapraćena prilogima koji bi opisali izvedene poslove. Nova faktura ima sasvim drugačiji sadržaj. Među radovima se navode: postavljanje podnih pločica, krečenje, postavljanje laminata, gipsanih ploča i nabavka frižidera. Interesantno je da je cena krečenja u stavci 16: 460,80 dinara po metru kvadratnom, dok u stavci 26 za isti posao cena je 360 po metru kvadratnom. Od prvobitno navedenog prevoza nameštaja 68.060,00 nema ni traga u novoj fakturi. Lokacija izvedenih radova nije naznačena u fakturi.

MAČKA U DŽAKU: Inženjer građevinarstva Milanko Bjelić, koji je do decembra 2015. decenijama radio u Javnom stambenom preduzeću, odnosno Opštinskoj stambenoj agenciji (OSA) u Kikindi na poslovnima gradnje, održavanja, kontrolisanja iz-

Kada su radovi izvršeni

Prema finansijskoj dokumentaciji JKP „6. oktobar“ primilo je i isplatilo fakture svih nabrojanih pravnih lica u 2015. godini, u vrednosti od 6,5 miliona dinara bez tendera, od čega opisi četiri izvođača spadaju u sektor građevinskih radova. Nema dokaza da plaćene fakture sadrže bilo kakav prilog koji bi dokumentovao kada su, gde i šta izvođači uradili. Ostaje pretpostavka da su radovi izvršeni neposredno pred otvaranje likvidacije 12. juna 2015. godine, jer su sve fakture izdate u maju i/ili junu 2015.

vodača, za VK uporedio je cene koje je platio „6. oktobar“ sa aktuelnim cenama koje je u istom periodu plaćalo javno preduzeće i upozorio da su mnoge stavke neuporedivo skuplje u odnosu na iznose koji su odobravani na javnim tenderima drugih preduzeća. On je naveo da su cene metra kvadratnih gips karton ploča u 2015. bile 1100–1300 dinara po kvadratu.

Takode, upozorio je na nedoslednosti u kompletnom izgledu fakture koja je plaćena.

„Ovde sam sebi postavljao gipsanih ploča“. Niti piše koja je vrsta ploče, koja je debljina, ni na kakvu podlogu se stavlja. To bi trebalo da je opisno predstavljeno kada se navodi u poziciji, dok ovde mogu pročitati samo da je 40 kvadrata po 1.536 dinara, odnosno da je to 61.440 dinara. Po tržišnoj ceni trebalo bi da košta 44.000 dinara. Opis je neprimeren poziciji za gipsarske radove u građevinarstvu. Zatim, jedinična cena se ponavlja, opet piše gipsarski radovi šest i po metara, ne piše kvadratnih, dužnih, ništa ne piše! Fakturisano je 17.920 dinara, dok bi po stvarnim cenama to trebalo da košta 7.150 dinara“, istakao je Bjelić.

Na našu molbu da pogleda stavku „priprema i krečenje“, naš sagovornik je kratko odgovorio da je takav opis smešan!

„Ja sam iz te struke, pa poznajem materiju, a onaj ko je nalogodavac isto tako mora da zna šta podrazumeva priprema i krečenje“, naš sagovornik je kratko odgovorio da je takav opis smešan!

„Ja sam iz te struke, pa poznajem materiju, a onaj ko je nalogodavac isto tako mora da zna šta podrazumeva priprema i krečenje“, naš sagovornik je kratko odgovorio da je takav opis smešan!

Fakture građevinskih radova

Naziv firme	Iznos u dinarima
STUR NK „BELA VILA“ KIKINDA	504.000
PIETRO ARGENTO d.o.o. Sremska Mitrovica	1.200.697
SZTKR MOBTREND BEOGRAD	1.143.465
STIM GRADNJA d.o.o. BEOGRAD	2.177.280
Ukupno	5.025.442

Razlika između naplaćenih i tržišnih cena

Opis	Neto plaćeno (din)	Neto tržišna cena
Malanje (krečenje zidova)	780/m² 460,80/m² 360/m²	100/m²
Nabavka i postavka laminata	2.764,80/m² 2.654/m² 2.160/m²	1.400/m²
Gletovanje i finalna obrada zidova	780/m²	320/m²
Izrada obloge zida od gipsanih ploča	2.350/m²	1.100/m²
Čišćenje i ribanje	768/h	250/h
Pločice	5.068,80 3.744 2.880	2650/m²
Cokle od pločica	640/m	120/m

Pravila za nabavke

Opis	Iznos (din), primena do 11.8.2015		Iznos (din), primena Od 11.8.2015	
	Za dobra i usluge	Za radove	Za dobra i usluge	Za radove
Javna nabavka male vrednosti	od 400.000 do 3.000.000	od 400.000 do 3.000.000	od 500.000 do 5.000.000	od 500.000 do 5.000.000
Javna nabavka velike vrednosti	više od 3.000.000	više od 3.000.000	više od 5.000.000	više od 5.000.000
Naručilac zahteva bankarsku garanciju	više od 250.000.000	više od 500.000.000	više od 250.000.000	više od 500.000.000

na ovoj fakturi je 66 kvadrata obračunato po ceni od 460,8 dinara. Opet sam analizirao koliko bi bila realna cena. Umesto što je fakturisano 30.412 dinara, po tržišnoj ceni to je trebalo da košta 6.600 dinara“, izričito je Bjelić.

Za njega, paradoks je stavka u kojoj piše „čišćenje i ribanje“.

„Šta se čisti, šta se riba? Ne znam! Sat je fakturisano po 768 dinara... Po mom mišljenju, ova je cena izuzetno visoka. Voleo bih da znam je li satnica tolika bez PDV-a sa takvim opisom zaduženja. Tržišna cena pomoćnog osoblja u gradu je 150 dinara po satu, pa neka je sat i 200 dinara plus PDV, ali ovoliko...“, začudio se Bjelić.

Kada smo mi u fakturi pokazali poziciju pod rednim brojem 18 gde piše kratko „liveni pod“, on je ocenio da je reč o neozbiljnom opisu.

„Od čega, na čemu, u kojoj prostoriji, tehnološki kakav način nanošenja, od koje vrste materijala? Ništa ne piše? Ni količina, ni površina, ni jedinična cena, samo ukupan iznos 204.800 dinara. Ovo ne mogu da izeanaliziram zato što taj opis ništa ne govori i nema dokaznika. Ne može da se fakturiše samo 'liveni pod'! Ako je pod linoleum, ako je pod laminat, ako je pod parket, onda se piše od koje vrste podne obloge je pod. Mora se naznačiti od kakvog je materijala, kog proizvođača, kakve obrade je, debljine itd. Čudno je što nema dokaznica za cifru od 204.800 dinara. Dalje, nabavka i postavljanje laminata: laminati su oko 1.400 dinara po kvadratu. Ovde je fakturisano 23 kvadrata po 2.764,8 dinara. Znači umesto 63.590 dinara, to je realno moglo da košta upola manje: 32.200 dinara. Napominjem, ako je posebna vrsta laminata, to mora da stoji u opisu. Finalno, na koji način je obrađen? Da li je hrast, bukva? Koje je debljine? Ovo je kao mačka u džaku“, kazao je Bjelić.

Za ovog inženjera je nejasna stavka po kojoj su obračunate pločice.

„Kakve pločice, u građevinarstvu imate pojmovna iks? Mogu da pretpostavim da su keramičke. Kada pročitam 25,4 kvadrata, a cena je 5.068 dinara po kvadratu, voleo bih da vidim te pločice, zaista! Od kog dobavljača su? Kakve su vrste? Pločice u našim trgovinama variraju od 800 do 1.200 dinara po kvadratu. Tu još ide prateći materijal, lepak i fugomal, to vam je za 50 posto više. U fakturi koju ste mi pokazali piše samo 'pločice, na-

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

ba i postavljanje“, po 5.068 dinara. Da su i 1.200 plus prateći materijal i usluga, realna cena je 2.650 dinara. Znači, umesto fakturisanih 128.747, po meni, na nevideno, pošto nisam video

Kuda putuje lokalni ekološki dinar?

Puno novca, malo se koristi vidi

Subotica izdvaja oko 100 miliona dinara za ekološke projekte, najviše za upravljanje otpadom, zaštitu prirodnih dobara, uništavanje korovskih biljaka – ambrozije, monitoring životne sredine i slično

Subotica se smatra zelenim gradom, a to pokazuje i činjenica da je lokalna samouprava za poboljšanje životne sredine u 2014. i 2015. godini izdvojila oko 200 miliona dinara. Najviše novca je izdvojeno za upravljanje otpadom, zaštitu prirodnih dobara, uništavanje korovskih biljaka – ambrozije, monitoring životne sredine i slično. Prema analizi Završnog računa grada Subotice za 2014. i 2015. godinu koju je uradio ekspert Dejan Maksimović, jedna od zamerki je što u izveštajima nije taksativno navedeno koliko novca je potrošeno za merenje kvaliteta vazduha i komunalne buke.

Ekološki dinar predstavlja naplatu naknade za unapređenje i zaštitu životne sredine, takozvane ekološke takse, koju plaćaju građani i građanke, kao i firme, a lokalne samouprave su u obavezi da taj novac troše na unapređenje životne sredine. U mnogim lokalnim samoupravama je slučaj da umesto ulaganja u reciklažu ili podizanje zaslada, ekološki dinar se troši na asfaltiranje ili donacije za komunalna preduzeća. Međutim, to nije slučaj sa Suboticom.

Subotičani spadaju u najredovnije platiše kada je u pitanju plaćanje na knade za zaštitu i unapređenje životne sredine u Srbiji. Od 2015. godine ovaj ekološki porez građani Subotice plaćaju pojedinačno, a do tada su plaćali u

EKOlist

Piše: Sandra Iršević

za ekološki dinar. Novac u budžetu grada ostaje na pozicijama životne sredine i ne može da se troši u druge svrhe”, objašnjava Žika Reh.

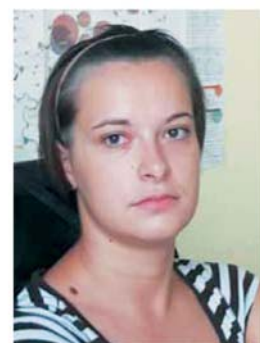
Nataša Đereg
CEKOR

Snježana Mitrović
Teras

Žika Reh
sekretar Sekretarijata za
poljoprivredu i zaštitu životne
sredine

Barbara Sudarević
Regionalni Arhus centar

EKOLOŠKI DINAR = ŽIVOTNA SREDINA: U 2014.godini za Program životne sredine odlukom grada Subotice planirana sredstva iz budžeta iznosila su 100.200.000,00 dinara, a za 2015.godinu 103.256.000,00 dinara. Prema Izveštaju o korišćenju sredstava budžetskog Fonda za zaštitu životne sredine za 2014. i

2015. godinu.

Dejan Maksimović iz Ekološkog centra „Stanište“ iz Vršca godinama unazad pravi analize budžeta lokalnih samouprava po pitanju ekološkog dinara. Prema njegovoj analizi navedenih dokumenata, vidi se da je prema iznosu tekućih prihoda budžetski fond Subotice jedan od najvećih u Srbiji, na

područjima prirode u 2014. i 2015. godini”, navodi u analizi Maksimović.

Žika Reh iz lokalne samouprave objašnjava da se svaki neutrošeni ekološki dinar prenosi u narednu godinu i troši isključivo za projekte životne sredine.

„Novac koji se prenese ostaje na poziciji životne sredine. Na primer, monitoring životne sredine se ugovara od juna do

juna tako da deo novca prenosimo u narednu godinu. S druge strane, zbog procedura javnih nabavki, poslovi se ne mogu ugovarati od januara do januara. Prvi kvartal nam je uvek malo u zakašnjenju, upravo zbog procedura, usvajanja planova i dokumenata, a treći razlog je što imamo novac koji ne možemo da potrošimo. Na primer, dobili smo pet miliona dinara za kupovinu kontejnera za akciju 'Očistimo Srbiju', u međuvremenu je Republički fond za zaštitu životne sredine ukinut i mi svake godine prenosimo taj novac, jer ne smemo nenamenski da ga potrošimo”, kaže Reh.

„Naš stručni tim nije uočio aktivnosti i projekte koji ne pripadaju zaštiti životne sredine. Iz budžetskog fonda finansiraju se zakonom propisane obaveze monitoringa kvaliteta životne sredine i programi zaštite u zaštićenim

DINAR, KOMUNALNI ILI EKOLOŠKI: Retko, lokalne samouprave u nedostatku novca za poboljšanje komunalne infrastrukture rebalansom budžeta prebacuju novac iz 'ekološke' u 'komunalnu' poziciju. Tako se novac koji je predviđen za unapređenje životne sredine koristi za deratizaciju, dezinfekciju i dezinsekciju ili, na primer, za prskanje komaraca.

Snježana Mitrović iz Udruženja „Teras“, koje je osnovano 1990. i bilo jedno od prvih nevladinih organizacija koje su se bavile pitanjima organske poljoprivrede u Srbiji, smatra da bi trebalo transparentnije da se troši ekološki dinar grada.

„Mene je razočaralo što civilni sektor nije bio zainteresovan da razgovaramo na temu fonda za zaštitu životne sredine Subotice i o predlogu projekata koje bi kandidovali gradu prilikom izrade budžeta”, objašnjava Snježana Mitrović.

Nataša Đereg iz CEKOR-a, ekološka aktivistkinja koja godinama različitim projektima utiče na svest građana, kaže za *Ekolist* da, prema njenim saznanjima, ekološki dinar odlazi na zapošljavanje komaraca i slične poslove.

„Trebalo bi da civilni sektor može da prati trošenje ekološkog dinara, učestvuje u donošenju odluka ili kreiranju gradskog budžeta pri raspodeli novca. Biće sigurno promena zbog Zakona o lokalnim samoupravama i što će ekološka taksa da se pripoji porezu građana i mi nećemo imati isključivo unapređenje životne sredine, dodeljivala televizijama, bez konkursa i kriterijuma i bez obaveze da one opravdaju dodeljeni im novac.

VIŠE ZA SPORT, MANJE ZA EKOLOGIJU: Kada je 2008. godine Skupština grada Zaječara donela Odluku o uvođenju posebne naknade za zaštitu životne sredine, postojala je neka nada da će taj novac biti pravilno utrošen na korist ljudi ovoga kraja i zdravije životne sredine. Nada je brzo iščilela jer su stručnjaci i političari, u stvari, imali dva različita pogleda na trošenje tog novca. A u pitanju su bili nemali godišnji iznosi ovih prihoda.

I prethodna i sadašnja vlast u Zaječaru nije odolela od ovaj novac troši po svojim željama, a ne kako je predviđeno. Prvih godina kada je počeo da se ubire „ekološki dinar“ Boško Ničić, tadašnji zaječarski gradonačelnik i gospodar budžeta, prema tvrdnjama

(Šira verzija teksta objavljena je na portalu www.ekolist.org Instituta za održivi razvoj i zaštitu životne sredine *Zeleni krug* iz Bačkog Petrovca)

Kako smo izgubili kompas?

Milioni za TV-ekološku edukaciju Zaječaraca

Građani ne pitaju kuda odlazi njihov novac. Sadašnja vlast je sredstva od ekološke takse, koja su namenjena isključivo unapređenju životne sredine, dodeljivala televizijama, bez konkursa i kriterijuma i bez obaveze da one opravdaju dodeljeni im novac

Sudeći po medijskoj ekološkoj edukaciji koju su imali u prethodne tri godine (2013, 2014. i 2015) stanovnici Zaječara trebalo bi da su danas pravi

ekološki eksperti. Naime, njih su sa malih ekrana podučavali novinari dve regionalne i jedne gradske televizije (Timočka, Istok i F kanal) pravilnom odnosu prema životnoj sredini, a to je građane koštalo skoro 33 miliona za tri godine realizacije „Programa edukacije stanovništva iz oblasti životne sredine po tematskim celinama na teritoriji grada Zaječara“. Budući da se novac obezbeđivao iz Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine, odnosno od ekološke takse, ispada da su sami građani i firme koje plaćaju naknadu za ovu namenu, platili sebi trogodišnju TV obuku, a da ih niko nije ni pitao da li to žele. Osim što se građani ne pitaju kuda odlazi njihov novac, sadašnja vlast je sredstva od ekološke takse, koja su namenjena isključivo unapređenju životne sredine, dodeljivala televizijama, bez konkursa i kriterijuma i bez obaveze da one opravdaju dodeljeni im novac.

Krajem 2009, nakon osnivanja Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine, predviđeno je da odbornici Skupštine usvajaju program korišćenja para za ekologiju i izveštaj koliko je i u koje namene utrošeno, kao i obavezu da se neutrošeni novac prenosi u narednu godinu. Nažalost, malo se toga suštinski promenilo i novac je i dalje trošen u skladu sa interesima ljudi na vlasti bez poštovanja obavezujućih procedura, zaključili smo analizirajući više od deset realizovanih ugovora.

Od 2008. godine pa nadalje, prihodi od naknada za ekologiju su uvek bili znatno veći od rashoda. Primera radi, iz 2008. godine u 2009. godinu je „preneto“ 10.483.723,80 dinara, a za 2009. godinu nema tačnih podataka. Iz 2010. u 2011. godinu „preneto“ je 11.879.101,23 dinara, a iz 2011. u 2012. godinu 12.442.281,61 dinar. Iz 2013. u 2014. godinu „preneto“ je 34.699.777,59 dinara, a iz 2014. u 2015. nešto više od 70 miliona dinara.

ZA TRI GODINE 25,3 MILIONA TIMOČKOJ TV: I dok je prethodna gradska vlast „ekološki dinar“ ulagala u unapređenje sporta i estrade, nova SNS vlast koja je došla u leto 2013. smatrala je da će unaprediti životnu sredinu sa TV ekrana „F“ kanala, „Istoka“ i na-

njegovih tadašnjih saradnika, oslobodio je pojedine firme naknade za zaštitu životne sredine, pod uslovom da finansiraju rukomet i koncerte poznatih estradnih zvezdi.

U to vreme uhodavanja još nije postojao poseban ekološki fond niti program po kome je novac trošen. Dobrom delu tog novca gotovo da nije moguće ući u trag.

Krajem 2009, nakon osnivanja Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine, predviđeno je da odbornici Skupštine usvajaju program korišćenja para za ekologiju i izveštaj koliko je i u koje namene utrošeno, kao i obavezu da se neutrošeni novac prenosi u narednu godinu. Nažalost, malo se toga suštinski promenilo i novac je i dalje trošen u skladu sa interesima ljudi na vlasti bez poštovanja obavezujućih procedura, zaključili smo analizirajući više od deset realizovanih ugovora.

Od 2008. godine pa nadalje, prihodi od naknada za ekologiju su uvek bili znatno veći od rashoda. Primera radi, iz 2008. godine u 2009. godinu je „preneto“ 10.483.723,80 dinara, a za 2009. godinu nema tačnih podataka. Iz 2010. u 2011. godinu „preneto“ je 11.879.101,23 dinara, a iz 2011. u 2012. godinu 12.442.281,61 dinar. Iz 2013. u 2014. godinu „preneto“ je 34.699.777,59 dinara, a iz 2014. u 2015. nešto više od 70 miliona dinara.

ZA TRI GODINE 25,3 MILIONA TIMOČKOJ TV: I dok je prethodna gradska vlast „ekološki dinar“ ulagala u unapređenje sporta i estrade, nova SNS vlast koja je došla u leto 2013. smatrala je da će unaprediti životnu sredinu sa TV ekrana „F“ kanala, „Istoka“ i na-

ravno „Timočke radio i televizije“, koju je u potpunosti kontrolisao tadašnji predsednik Skupštine grada Saša Mirković, a njen direktor do postavljenja na funkciju gradonačelnika bio je Velimir Ognjenović, tako da se unapred znalo koja će televizija dobiti najveće parče „milionskog kolača“.

Bez konkursa ili javne nabavke, što je po zakonu obavezno, ugovore po projektnom zadatku „Program informisanja i promocije i popularizacije značajja životne sredine i očuvanja prirodnih vrednosti putem medija“ Grad Zaječar potpisao je 10. oktobra 2013. sa A.D. „Timočka radio i televizija“ na

Skromno u 2016.

Nakon potrošenih više od 30 miliona na televizijsku ekološku edukaciju u prethodne tri godine, „Program korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine“ za 2016. godinu predvideo je skromna dva miliona dinara za informisanje javnosti o ekološkim pitanjima putem medija. Međutim, najavljenog javnog konkursa za ova sredstva nije ni bilo, a da li su dodeljena po principu kako se to radilo ranijih godina, nismo uspjeli da utvrdimo.

Godina	iznos
2008.	27.067.090,38
2009.	41.462.166,59
2010.	21.296.596,91
2011.	32.728.195,73
2012.	34.413.284,73
2013.	46.262.982,12
2014.	60.420.213,93
2015.	146.075.051,75

Ko sve zloupotrebljava položaj?

S obzirom na milione dinara koje je ova vlast prebacila na račune tri televizije za „kontinuirano ekološko izveštavanje“, čini se licemernim postupak gradonačelnika Ognjenovića koji je februara 2015. podneo krivičnu prijavu protiv prethodnika Boška Ničića zbog zloupotrebe službenog položaja. Ničić i njegove saradnike, izjavio je tada Ognjenović, terete se da su oštetili budžet Grada Zaječara za više od 100 miliona dinara na ime ekoloških taksi koje su naplaćivali od velikih zagađivača i prebacili zaječarskom rukometnom klubu, u koji su dovodili poznate sportistkinje i podizali plate rukometašicama na čak 7.000 evra.

„Ispravljajući“ greške prethodne vlasti u vezi sa naplatom ekološke takse, sadašnja vlast umalo prošlog leta nije zatvorila Fabriku kablova u Zaječaru koja posluje kao koncern poljske Telefonike. Grad je retroaktivno naplatio ekološku taksu, pa je u roku od dva dana blokirao račun Fabrike kablova sa naplatom 74 miliona dinara.

Inače, epilog ovog slučaja je da, nakon prituzbi Ambasade Poljske i intervencije Vlade Srbije, Grad Zaječar sada vraća neosnovano uzet novac Fabrici kablova.

2.800.000 dinara za emisije „Zeleni trag“ i sa D.O.O. „Istok Company“ na 1.200.000 za emisije „Ekološki grad“.

Naredne 2014. u „Programu korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine Grada Zaječara“ predviđeno je 15,5 miliona za produzu stavku:

„Realizacija Programa edukacije dece i omladine iz oblasti životne sredine po tematskim celinama, sprovođenje edukacije u gradskim i seoskim mesnim zajednicama i putem medija, kontinuirano informisanje javnosti o stanju i kvalitetu životne sredine, u slučaju udesa, preduzetim merama, usluge propagande, promocije i popularizacije značajja zaštite životne sredine i očuvanja prirodnih vrednosti“.

Na ovako nazvan projekat, i ovoga puta bez javno objavljenog konkursa ili javne nabavke, prijave podnose „Timočka radio i televizija“, „Istok Company“, ali i D.O.O. za Radio i televiziju F kanal. Ugovori o realizaciji projekta potpisani su 11. marta 2014. i „Timočka“ ponovo dobija najveći iznos – 5.500.000 dinara, a „Istok“ i „F kanal“ po 1.250.000. Projekti prve televizije su istog naziva kao i 2013.

„Zeleni trag“ i „Ekološki grad“, kako se zove i projekat emisija „F kanala“. Međutim, „F kanal“ će nakon dva meseca sa Gradskom upravom potpisati još jedan ugovor na 900.000 dinara za projekat emisija „Organiko“.

Uvidom u dostavljene mesečne izveštaje, koje su sve tri televizije prema ugovoru dostavljale Gradskoj službi za zaštitu životne sredine, a koje je Za media portal dobio za potrebe ovog istraživanja, na osnovu zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, uočljivo je ponavljanje najčešćih ekoloških tema: o zagađenju duvanskim dimom, divljim deponijama, značaju šuma, upotrebi pesticida, kvalitetu vazduha, reciklaži, zdravoj hrani.... tako da su gledaoci, ako bi neku temu i propustili na jednoj televiziji, mogli sigurno da je vide na drugoj. „Timočka televizija“, sigurna u to da im niko neće smeti zameriti u Gradskoj upravi, jednostavno je samo predaivala većinu emisija iz 2013. u 2014. godini.

Naredne 2015. za „Kontinuirano informisanje javnosti o stanju i kvalitetu životne sredine, sprovođenju programa i planova, u slučaju udesa...“ predviđeno je 20 miliona dinara od kojih je „Timočkoj televiziji“, ugovorom od 14. januara 2015. pripalo čak 17.000.000 dinara za projekat „Eko matine“, TV „Istoku“ je dodeljeno milion i po dinara za projekat „Eko objektiv“, a „F kanalu“ isto toliko za „Organiko“.

Od gradskog poverenika za pristup informacijama od javnog značaja nismo dobili uvid u narativne izveštaje za 2015. nijedne televizije, pa ni one koja je dobila najviše novca – „Timočke televizije“, koja je u međuvremenu

prestala sa radom nekoliko meseci nakon što je čovek koji je kontrolisao njen rad i vodio Skupštinu grada, Saša Mirković, napustio tu funkciju i politički život u ovom gradu.

Zašto nema ni narativnih izveštaja za dodelu sredstava u 2015. godini i kako su uopšte ova sredstva dodeljivana bez konkursa ili tendera, zanimalo je tokom ove godine i Upravu kriminalističke policije, koja je, nezvanično smo saznali, na informativne razgovore u policiju pozivala radnike Gradske uprave iz komisija i službi koje su bile zadužene za realizaciju ugovora sa televizijama.

ODGOVARAJU ČUTANJEM: Od početka 2016. godine, *Za media* je na osnovu zahteva za pristup informacijama od javnog značaja dobila ugovore sa televizijama za prethodne tri godine koje možete pogledati na kraju ovog teksta, ali i pored nekoliko pokušaja da zakažemo intervju ili postavimo pitanje o ovoj temi na nekoj od konferencija, niko iz vlasti nije želeo o tome da razgovara.

Kao što ne žele da razgovaraju i o realnom ekološkom problemu na koji je ukazalo zaječarsko Udruženje, „Česme“, koje već dve godine pokušava da zaštiti arteeške Česme – najveće prirodno bogatstvo grada. Naime, izgradnjom bušotine za sistem grejanja privatnog hotela u Zaječaru, nekoliko Česama je najpre presušilo, a zatim je ustanovljeno da ova bušotina predstavlja stalni izvor zagađenja. Predsednik ovog udruženja Boban Pogarčić kaže da se vlast, iako je u početku davala podršku da se ovaj problem reši, više ne odaziva na pozive i apele ovog udruženja i građana da se spreči zagađenje alternativnog izvora vođe za ovaj grad. Što se tiče novca namenjenog ekologiji, Udruženje „Za Česme“ je decembra 2015. uputilo zahtev gradskoj upravi da se taj novac deli transparentno i u skladu sa zakonom, a ne u skladu sa ličnim interesima ljudi na vlasti.

Naravno, i ovaj apel je ostao bez odgovora vlasti, kaže Pogarčić: „Kao udruženje nismo imali priliku da aplikiramo za sredstva iz ekološkog fonda, jer nije bilo nikakvog konkursa za eventualnu podršku. Zbog toga Udruženje za zaštitu Česama svoje aktivnosti finansira iz sopstvenih izvora i nekih malih donacija, ali to je nedovoljno za sve aktivnosti. Sam taj problem Česama koje postoje u gradu više od jednog veka je mnogo širi. Svakoga dana prolazimo pored njih, vidimo u kakvom su stanju, tako da je taj 'ekološki dinar' i namenjen za takve svrhe. To je zapravo dinar koji plaćaju građani Zaječara i ta sredstva se moraju dodeljivati transparentno.“

(Šira verzija teksta objavljena je na portalu www.zamedia.rs iz Zaječara)

NVO: (Ne)transparentno

Iz ekološkog dinara na poziciji obrazovne aktivnosti, jačanje svesti, informisanje i objavljivanje podataka o stanju i kvalitetu životne sredine 2015. godine izdvojeno 5.200.000 dinara, od kojih je tri miliona predviđeno za projekte civilnog sektora. Odobreno je 25 projekata. Saradnja civilnog sektora i lokalne samouprave je neophodna upravo u ovim obrazovnim i promotivnim aktivnostima, koje su u skladu sa programima zaštite životne sredine u Subotici. Međutim, civilni sektor smatra da dobijaju malo novca.

„Mislim da bi puno bolje bilo da, kada se raspisuju konkursi za nevladine organizacije, pojedinačni iznosi budu veći, jer realno iznosi od 50.000 ili 200.000 dinara kao podrška za projekat su minorni i ne možete da imate uticaj kakav bi trebalo“, kaže Nataša Đereg iz CEKOR-a.

Sa njom se slaže i Snježana Mitrović iz „Teras“ a koja je i pre par godina pomogla lokalnoj samoupravi da napiše predlog teksta konkursa za projekte civilnog sektora.

„Mi smo predlagali gradu, ali nam predlog nisu usvojili, da se veća sredstva daju za nekoliko organizacija, ne sitno kao do sada. Pa makar se i svake dve godine raspisivao konkurs, jer se onda može normalno raditi. Teras“ je 2015. dobio 50.000 dinara, na kraju 30.000 dinara, jer nam nisu priznali deo troška.“

Predstavnica Regionalnog Arhus centra u Subotici Barbara Sudarević kaže da redovno prati konkurse za civilni sektor i ističe da bi rezultati konkursa trebalo da budu transparentniji.

Konkurs za civilni sektor 2015. sadržao je jasne tematske celine, koje su definisane na osnovu prioriteta lokalne samouprave, i to: smanjenje udela organskog otpada i edukativne aktivnosti na realizaciji Plana za unapređenje ekološkog stanja Palickog jezera i njegove okoline.

okviru objedinjenog računa sa komunalnim uslugama. Ekološku taksu ne plaćaju svi isto, jer ona zavisi od kvadrature stana ili kuće, kao i poslovnih prostora. Anketirani Subotičani kažu da redovno plaćaju ekološku taksu, ali i da ne vide neke rezultate.

Žika Reh, sekretar Sekretarijata za životnu sredinu u gradu Subotica, objašnjava da naknadu za zaštitu i unapređenje životne sredine plaćaju i građani i preduzeća.

„Napлата iznosi oko 90 odsto i taj novac se sliva u gradsku kasu i troši se

2015. godinu koji nam je dostavio grad Subotica, možemo da primetimo da se najviše novca izdvaja za upravljanje otpadom, zaštitu prirodnih dobara, uništavanje korovskih biljaka – ambrozije, monitoring životne sredine i slično.

„U izveštaju nije navedeno koliko je utrošeno za Park prirode 'Palić', a koliko za Spomenik prirode 'Stabla hrasta lužnjaka na Paliću' i sufinansiranje letnjih istraživačko-edukativnih kampova i međunarodnog volonterskog radnog kampa na Ludaškom jezeru“, navodi Maksimović.

Građani ne znaju

„Redovno plaćam naknadu za zaštitu i unapređenje životne sredine, samo ne znam na osnovu čega je plaćam. Kvadratura mog stana je ista već godinama, a iznos na računu za ekološku taksu se stalno menja“, kaže Rada iz Subotice.

Sa njom se slaže i Jadranka iz naselja „Proživka“ koja smatra da ljudi treba da plate ekološku taksu.

„Čula sam za ekološku taksu i redovno je plaćam. Čini mi se da ništa zauzvrat ne dobijamo za taj novac. Nisam videla neki ekološki boljitak, barem u mom naselju“, kaže Jadranka.

Nada takođe plaća ovaj „ekološki“ porez.

„Iskreno mislim da je ekološka taksa uvedena kako bi građani plaćali još neki porez. Jednostavno, da se građanima uzmu pare. Nije mi jasno gde se novac troši, šta se radi od njega. Nisam primetila da je neko drvo zasaden ili nešto slično“, zaključila je Nada.

Analiziraj, proveri, objavi – fokusirani na prava i probleme građanki

Žene na klupi za rezervne igrače

U sportskim klubovima u Prijepolju nešto više od trećine su žene, one su manjina i u upravama klubova i na mestima gde se odlučuje o novcu

Usvim od 24 sportska udruženja i kluba koji se finansiraju iz budžeta opštine Prijepolje, predsednici su muškarci. Predsednik i svi zaposleni u Sportskom savezu Prijepolja su muškarci. Od 14 članova radne grupe, koji su sačinili Nacrt programa razvoja sporta na teritoriji opštine Prijepolje za period od 2016. do 2018. godine, bilo je 12 muškaraca i samo dve žene. Od sedam osoba koje čine radnu grupu za kreiranje nacrta dokumenta koji bi određivao nove kriterijume za raspodelu opštinskog novca klubovima, šest su muškarci, a samo jedna žena.

Tek nakon ovih činjenica jasno je kakva je pozicija žene u prijepoljskom sportu, ali tačno stanje ženskog sporta u ovoj opštini najbolje će se utvrditi detaljnijom analizom budžetskog novca namenjenog za subvencionisanje sporta.

RODNA ANALIZA FINANSIRANJA: Odlukom o budžetu opštine Prijepolje visina opredeljenih sredstava za stavku „Sport i rekreacija“ u 2014. godini iznosila je 29. 813.791 dinar (3,032 odsto budžetskih sredstava). U 2015. iz opštinske kase za sport je izdvojeno 29. 580. 791 dinar (2,96 odsto budžetskih sredstava).

Tokom 2014. i 2015. godine iz budžeta opštine finansirano je šest muških, tri ženska i 11 mešovitih klubova. Ukupan broj sportista i sportistkinja u ovim klubovima je oko 1370, od toga je 487 žena, odnosno 35,5 odsto.

Za subvencionisanje sporta i rekreacije iz budžeta opštine Prijepolje 2016. godine je izdvojeno 26 miliona dinara, odnosno 2,42 odsto ukupnih budžetskih sredstava. Za ženske klubove izdvojeno je tek 12,3 odsto sredstava od ove ukupne svote.

foruminfo.rs

Piše: **Aldina Luinović**

Kriterijumi za raspodelu novčanih sredstava klubovima, a na osnovu opštinskih pravilnika koji važe od 2014, ne prepoznaju rodni aspekt, iako Zakon o sportu kaže da se iz opštinskog budžeta subvencionise sport radi podsticanja i stvaranja uslova za unapređenje sportske relaksacije i bavljenja sportom, posebno dece, omladine, žena i osoba sa invaliditetom. U praksi, u opštini Prijepolje, to izgleda ovako: za tri fudbalska kluba: „Polimlje“, „Jasen“ i „Župski rubin“ izdvojeno je ukupno oko osam i po miliona dinara. Od muških klubova iz opštinskog budžeta se finansiraju još Rukometni klub „Beli anđeo“, Odbojkaški klub „Fap Livnica“ i Kajak kanu klub, sa ukupno blizu 2,6 miliona dinara. Kada su u pitanju ženski klubovi, iz budžeta su finansirani Odbojkaški klub „Putevi Trendteks“, Ženski rukometni klub „Prijepolje“ i Odbojkaški klub „Bambi volej“, sa ukupno 3,2 miliona dinara, što je tek nešto više od trećine novca koji su dobili fudbalski klubovi. Za 15 mešovitih klubova, u kojima dominiraju muškarci, izdvojeno je oko 7,8 miliona dinara. Predsednik Ženskog rukometnog kluba „Prijepolje“ Bojan Milinković kaže da je zadovoljan podrškom opštine, ali da je za viši rang takmičenja potrebno i više sredstava: „Mi smo jedini klub u gradu gde su od pet članova upravnog odbora – četiri žene. Ne bih dalje komentarisao to da li su ženski klubovi u gorem položaju od muških, kako sebe ne bih doveo u opasnost da budem subjektivan.“

U 2016. godini subvencionisan je rad 24 sportska kluba i udruženja, od toga

šest muških, tri ženska i 15 mešovitih, s tim da je u toku godine došlo do prekomponovanja košarkaških klubova. Mešoviti košarkaški klubovi „Mileševac“ i „Ras“ su se 26. juna ujedinili, tako da je napravljen ženski košarkaški klub „Ras-Mileševac“ i muški klub „Mileševac“. Sredstva su podeljena tako da su muškom klubu pripala preostala sredstva mešovitog kluba „Mileševac“, a ženskom preostala sredstva kluba „Ras“. Sada u KK „Mileševac“ trenira 105 muškaraca, a u KK „Ras-Mileševac“ 55 žena.

Ženske ekipe nemaju dovoljno termina za treninge. Rukometni treninzi mogu da se samo izvode u sportskoj dvorani, košarkaški u dvorani i salama OŠ „Vladimir Perić Valter“ i „Sveti Sava“, a samo odbojkaški u skoro svim salama. Koliko ja znam, KK „Mileševac“, ŽKK „Ras-Mileševac“, RK „Beli anđeo“ i RK „Prijepolje“ ne naplaćuju članarine deci koja treniraju, tako da – eto prilike za napredak, samo treba podstaći decu da se bave sportom“, kaže Nada Cmiljanović Žunić, sekretarka KK „Mileševac“.

Ona kaže da bi se i odnos kluba prema deci koja treniraju promenio kada bi bilo više žena u rukovodstvu klubova: „Zavisimo od muških, jer oni drže Sportski savez. Eto, u Novoj Varoši ceo sportski savez vodi jedna žena, koja sve organizuje, čak i Radničke sportske igre, gde učestvuje 11–12 ženskih ekipa u raznim sportovima: malom fudbalu, odbojci, košarci, rukometu, šahu, stonom tenisu, nadvlačenju konopca, bacanju kugle, trčanju na 60 i 100 metara itd.“

Za šest muških klubova u 2014. izdvojeno je 10.446.000, a za tri ženska samo 2.736.000 dinara. Za mešovite je izdvojeno 5.546.400 dinara, a osim u atletskom klubu „Polet“, u svim mešovitim klubovima je više muških nego ženskih članova.

Kada analiziramo 2015. godinu, za muške klubove je izdvojeno 11.106.513 dinara, a za ženske 3.230.688 dinara. Mešoviti klubovi su iz opštinske kase dobili 7.585.881 dinar. U 2016. godini za muške klubove je izdvojeno 11.055.183 dinara, a za ženske 3.206.510 dinara. Za mešovite u kojima u velikoj meri dominiraju muški članovi izdvojeno je 7.837.907 dinara.

KRITERIJUMI ZA RASPODELU: Sportskim klubovima novac se dodeljuje na osnovu Pravilnika o kategorizacijama i raspodeli budžetskih sredstava sport-

Finansiranje Sportskog saveza Prijepolja

Za programe Sportskog saveza opštine Prijepolje 2014. godine izdvojeno je 7.802.611 dinara, 2015. godine 4.480.326, a 2016. zaključno sa 19. avgustom, uplaćeno je 2.485.000, od potraživanja 3.592.524 dinara. Kako opština ne može iz svog budžeta isplaćivati plate zaposlenima u Sportskom savezu, jer prema kategorizaciji spada u udruženja, svi klubovi koji su subvencionisani iz budžeta opštine Sportskom savezu Prijepolja na ime članarine uplaćuju po 20 odsto odobrenih godišnjih sredstava. Tim povodom svaki od klubova sklapa poseban ugovor sa Sportskim savezom Prijepolja, u kome se navode međusobne obaveze ugovornih strana, odnosno za koje usluge klub prenosi 20 odsto sredstava Savezu.

skim organizacijama (klubovima i udruženjima) opštine Prijepolje i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju potreba i interesa građana u oblasti sporta. Novac raspoređuje Komisija za dodelu sredstava u oblasti sporta, na čijem je čelu 2016. godine bio pravnik Aleksandar Vujičić.

„Komisija je odlučivala na osnovu dva pravilnika, po vrlo jasnim kriterijumima, među kojima se rodni aspekt kao kriterijum ni u kom slučaju ne pominje. Kada je u pitanju raspodela sredstava, svi postojeći kriterijumi moraju biti zadovoljeni, a to da li je klub muški ili ženski nije ni na koji način uticalo na visinu sredstava koje je taj klub dobio“, kaže Vujičić.

Na osnovu Rešenja o imenovanju Komisije za 2016, vidimo da su 6 od 7 članova komisije muškarci, kao i predsednik, što opet govori o uključenosti žena u procese odlučivanja u oblasti sporta. Petog septembra je oformljena radna grupa koja treba da sačini nacrt novog pravilnika za raspodelu budžetskih sredstava, po nalogu Opštinskog veća opštine Prijepolje, a zbog pritužbi pojedinih sportskih organizacija da dosadašnji pravilnik nije dobar. Od sedam članova radne grupe, samo jedna je žena.

(Šira verzija teksta objavljena je na portalu *UG Forum žena Prijepolja* foruminfo.rs)

Pravni okvir

Član 137 Zakona o sportu u stavu jedan kaže: „Potrebe i interesi građana za čije se ostvarivanje obezbeđuju sredstva u budžetu jedinica lokalne samouprave, u skladu sa zakonom, jesu podsticanje i stvaranje uslova za unapređenje sportske relaksacije, odnosno bavljenja građana sportom, posebno dece, omladine, žena i osoba sa invaliditetom.“

Zakonom o budžetskom sistemu predviđeno je rodno odgovorno budžetiranje na svim nivoima vlasti, što podrazumeva restrukturiranje prihoda i rashoda po principu rodne ravnopravnosti.

Prema definiciji Saveta Evrope, rodno budžetiranje je uvođenje rodno osetljivih politika u budžetski proces. To je rodno zasnovana procena budžeta, koja uključuje rodnu perspektivu na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturira prihode i rashode u cilju promovisanja i unapređenja rodne ravnopravnosti.

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou namenjena je lokalnim i regionalnim upravama Evrope, koje se njenim potpisivanjem javno obavezuju da će slediti principe rodne ravnopravnosti i sprovoditi odredbe propisane Poveljom u svojim sredinama. Opština Prijepolje je jedna od potpisnica Povelje, međutim, ne poštuje njene osnovne principe.

Strategija razvoja sporta u Republici Srbiji definiše sport kao prioritet koji predstavlja univerzalno sredstvo u kreiranju i ostvarivanju vrednosti, a kojima se menjaju društva i razvijaju pojedinci i pojedinke, razvija fer-plej i timski rad, afirmiše demokratiju, ostvaruju osnovna ljudska prava i slobode, jača ekonomija i podstiče zaštita zdravlja građana.

Admir Mušović, predsednik radne grupe za izradu Programa razvoja sporta na teritoriji opštine Prijepolje za period od 2016. do 2018, kaže da je jedan od ciljeva ovog programa podsticanje žena da se bave sportom, ali i da su u izradi nacrta ovog programa od 14 osoba učestvovala samo dve žene.

SPECIJALIZOVANI
Dosije
o medijima

IMPRES:

Urednica: Jelka Jovanović

Tekstovi: Medijska produkcija projekta „U fokusu“

Fotografije: Arhiva redakcija iz projekta „U fokusu“

Lektura: Momir Đoković i Slavica Uzelac-Đoković

Prelom: Zoran Spahić

Izdavač: NUNS

Za izdavača: Vukašin Obradović

INFOCUS

Projekat „U fokusu“ (In Focus) finansira Evropska unija u okviru Medijskog programa 2014. Sadržaji tekstova i stavovi izneti u njima isključivo su odgovornost NUNS-a, Lokalne presa, Topličkog centra za demokratiju i ljudska prava i medija koji su učestvovali na projektu i ne odražavaju mišljenja i stavove Evropske unije.